

(<https://t.me/tarihogretmeni>) Telegram Kanal

Linkimizdir

I. ÜNİTE

XX.YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

I.ÜNİTE

XX.YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE DÜNYA

Mustafa Kemal'in Hayatı

Mustafa Kemal'in Ailesi

- Mustafa Kemal Atatürk 1881 yılında Selânik'te doğdu.
- Babası Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır.
- Zübeyde Hanım'ın babası, Sofuzadeler diye tanınan Fezullah Ağa'dır.
- Baba tarafından dedesi Kırmızı (Kızıl) Hafız olarak da bilinen Hafız Ahmet'tir.
- XIV- XV. yüzyıllarda Konya ve Aydın'dan Makedonya'ya yerleştirilmiş Kocacık Yörüklerindendir.
- Annesi Zübeyde Hanım ise Selânik yakınlarındaki Langaza kasabasına yerleşmiş eski bir Türk ailesinin kızıdır.
- Milis subaylığı, evkaf katipliği ve kereste ticareti yapan Ali Rıza Efendi, 1871 yılında Zübeyde Hanım'la evlendi.
- Ali Rıza Efendi ile Zübeyde Hanım'ın; Fatma, Ömer, Ahmet, Mustafa, Makbule ve Naciye adlarındaki altı çocuğu vardı.
- Atatürk'ün beş kardeşinden dördü küçük yaşlarda öldü, sadece Makbule (Atadan) 1956 yılına kadar yaşadı.

Mustafa Kemal'in Eğitim Hayatı

Mahalle Mektebi ve Şemsi Efendi Okulu

Mustafa Kemal okul çağına geldiğinde önce Hafız Mehmet Efendi'nin mahalle mektebinde öğrenime başladı, sonra babasının isteğiyle **Şemsi Efendi Mektebi**'ne geçti.

Selanik Askerî Rüştîyesi

- İlkokuldan sonra Selanik Mülkiye Rüştîyesine kısa süre devam etti.
- 1893 yılında Askerî Rüştîye'ye girdi ve askerî öğrenimi başladı.
- Bu okulda Matematik öğretmeni Mustafa Bey adına "Kemal" i ilave etti.

Manastır Askerî İdadisi

- 1896'da Selanik Askerî Rüştiyesini bitiren Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisi sınavlarına girerek bu okula girmeye hak kazandı.
- Arkadaşı Ömer Naci aracılığıyla edebiyata, özellikle de şiire ilgi duymaya başladı.
- 1896-1899 yıllarında Manastır Askerî İdadisi'ni bitirdi.
- Fransızcasını ilerletmek için okuduğu kitaplar sayesinde; Jean Jack Rousseau ,Voltaire

,Montesquieu, Auquste Comte gibi Fransız düşünürlerini yakından tanıdı ve inkılap, bağımsızlık, adalet, eşitlik gibi kavramları özümledi.

Harp Okulu

- Mustafa Kemal 13 Mart 1899'da İstanbul'da harp okuluna başladı.
- Mustafa Kemal'in harp okulundaki öğrenimi sırasında eğitiminde ve yetişmesinde etkili olan başlıca hocaları; Yüzbaşı Naci Bey, Fransızca Öğretmeni Necip Asım Bey, Tarih Öğretmeni Rahmi Paşa, Binbaşı Fazıl Bey ve Teğmen Osman Efendi'ydi.
- Ali Fuat (Cebesoy), Kazım (Karabekir), Refet (Bele), Cafer Tayyar (Eğilmez), Nuri (Conker), Mehmet Arif (Ayıcı), Ali Fethi (Okyar) gibi Millî Mücadele Döneminin ünlü subayları, aralarında bir ya da iki devre fark bulunsa da Mustafa Kemal'le aynı dönemde harp okulunda bulunmuşlardır.
- 1902 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu.

Harp Akademisi

- Harp Akademisine devam etti.
- 11 Ocak 1905'te akademiden beşinci sırada mezun oldu.
- Kurmay yüzbaşı rütbesiyle askerlik görevine başladı.

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Gelişmeler

Mustafa Kemal'in üzerinde büyük etkiler bırakan başlıca hocaları şunlardır:

- Topçu Feriki Ahmet Muhtar Paşa,
- Kurmay Binbaşı Refik Bey, • Kurmay Yarbay Macit Bey,
- Pertev Paşa,
- Kurmay Albay Hasan Rıza Bey,
- Kurmay Albay Zeki Bey
- Kurmay Yarbay Trabzonlu Nuri Bey

Akademideki bütün bu hocaları dil bilen, iyi yetişmiş, deneyimli subaylardı.

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Yazarlar, Düşünürler ve Fikir Adamları :

- Ziya Gökalp, Milliyetçilik
- Namık Kemal, Vatanseverlik,
- Mehmet Emin Yurdakul, Milliyetçilik
- Tefik Fikret, İnkılapçılık,
- J.J. Rousseau, Yurttaşlık Bilinci,
- Montesquieu, Cumhuriyetçilik,
- Voltaire, Bilimsellik, Akılcılık

İz Bırakan Şehirler

Selanik

- Mustafa Kemal'in doğup büyüdüğü ve günümüzde Yunanistan'ın sınırları içerisinde kalan Selanik, Makedonya'nın sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan en gelişmiş şehriydi.
- Hem bir liman kenti olması hem de demir yolu ile ulaşımının olması, Selanik'i önemli bir ticaret merkezi hâline getirmişti.
- Nüfusunun çoğunluğu Türk olan Selanik'te; Yunan, Ermeni, Bulgar, Yahudi gibi çeşitli din, mezhep ve milletlerden insanlar bir arada yaşamaktaydı.
- Bu etnik ve kültürel zenginlikle birlikte şehirde farklı kültürlerin yan yana yaşama ortamı sağlanmıştı.
- Bu sayede Mustafa Kemal yeni ve farklı fikirlere karşı açık olan bir ortamda yetişti.

Manastır:

- Selanik'ten sonra Makedonya'nın diğer bir önemli şehri olan Manastır, ekonomik açıdan gelişmiş bir şehirdi. • Manastır, önemli bir ticaret, yönetim ve ordu merkeziydi. Aynı zamanda demir yolu ile Selanik'e bağlıydı.
- Balkanlardaki siyasi hareketlilik ve milliyetçilik isyanları Manastır'da da etkisini göstermiştir.
- Mustafa Kemal, idadide öğrenim gördüğü süreç boyunca, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle şehirdeki bu hareketliliği yakından takip ediyor ve ülkeyi ilgilendiren meseleler hakkında aralarında tartışıyorlardı.

İstanbul:

- Mustafa Kemal, Manastır Askerî İdadisini bitirdikten sonra harp okulunda eğitim almak için İstanbul'a gitti.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olması nedeniyle sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan büyük bir öneme sahipti.
- Mustafa Kemal, başkentte bulunduğu süre boyunca ülkede meydana gelen tüm gelişmeleri de yakından takip edebilme fırsatı buldu.

- Okul yılları ve sonrasında arkadaşlarıyla sürekli bir araya gelip toplantılar yaptı ve ülke sorunlarıyla yakından ilgilendi.

Şam:

- Mustafa Kemal'in ilk görev yeri, 1905 yılında atanmış olduğu Şam'daki V. Ordu'dur.
- Makedonya'ya göre Şam, sosyal ve ekonomik yönden geri kalmış bir yerdi.
- Bölgede nüfusun çoğunluğunu Araplar oluşturmaktaydı.
- Osmanlı yönetiminden hoşnut olmayan bazı Arap kabileleri sürekli isyan etmekteydiler.
- Mustafa Kemal'in atandığı V. Ordu'ya bağlı olarak kurulan süvari alaylarına bu bölgedeki çatışmaları önlemek ve ayaklanmaları bastırmak görevi verilmişti.
- Osmanlı Devleti, sert önlemlerle bu ayaklanmaları bastırmaya çalışıyordu.
- Mustafa Kemal, Arapların Osmanlı Devleti'nden ayrılma isteklerine ve bu doğrultuda yaptıkları faaliyetlere burada tanık oldu.
- Şam'da askerlik görevinin yanı sıra siyasi faaliyetlerini de sürdüren Mustafa Kemal, burada Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurdu.
- Ali Fuat'ın (Cebesoy) desteğiyle Beyrut'ta cemiyetin bir şubesini açtı.
- Suriye'de istediği gibi faaliyetlerini sürdüremeyen Mustafa Kemal, gizlice Selanik'e geçti ve orada da cemiyetin başka bir şubesini açtı.

Sofya:

- Balkan Savaşları'ndan sonra Sofya'ya Ateşemiliterlik olarak atandı. (1913)
- Sofya'da önce bir otelde kalan Mustafa Kemal, otel giderlerini karşılamakta zorlanınca Alman bir ailenin yanına yerleşti. Böylece Almancasını da geliştirme imkânı bulmuş oldu.
- Sofya'daki görevi esnasında Bulgaristan'da yaşayan Türkleri ziyaret edip onlarla yakından ilgilendi, onların kültürel hayatlarının gelişmesi için çaba sarf etti.
- Bulgar ordusundaki subaylarla tanıştı ve Bulgar ordusunun manevralarını yakından takip etti. Ateşemiliterlik görevi esnasında Sofya'da yerli ve yabancı pek çok dost edindi.

Mustafa Kemal'in Askerlik Hayatı

- 1907'de Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) oldu. Manastır'a III. Ordu'ya atandı.
- 19 Nisan 1909'da İstanbul'a giren Hareket Ordusu'nda Kurmay Başkanı olarak görev aldı.
- 1910'da Fransa'ya gönderildi. Pikardi Manevraları 'na katıldı.
- 1911 yılında İstanbul'da Genel Kurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı.
- 1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a hücumu ile başlayan savaşta, Mustafa Kemal bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı.
- 6 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi.

- 1912'de Balkan Savaşı başlayınca Mustafa Kemal Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı.
- 1913 yılında Sofya Ataşemiliterliğine atandı.
- 1914 yılında yarbaylığa yükseldi.
- Ateşemiliterlik görevi Ocak 1915'te sona erdi.
- Mustafa Kemal 19. Tümeni kurmak üzere Tekirdağ'da görevlendirildi.

Fikir Hayatını Etkileyen Yazarlar ve Düşünürler

Mustafa Kemal'in idadi sıralarından başlayarak en çok okuduğu ve etkilendiği yazar ve düşünürlerden başlıcaları şunlardır:

- Ziya Gökalp - Milliyetçilik
- Namık Kemal - Vatanseverlik
- Mehmet Emin Yurdakul - Milliyetçilik
- Tefik Fikret - İnkılapçılık
- J.J. Rousseau - Yurttaşlık Bilinci
- Montesquieu - Cumhuriyetçilik
- Voltaire - Bilimsellik, Akılcılık kavramlarının kendisinde gelişimine katkıda bulunan fikir adamları ve düşünceleridir.

Mustafa Kemal'in Eserleri

- Çok kitap okumakla beraber fırsat buldukça kitap da yazmıştır.
- En önemli eseri Nutuk'tur. 1919'dan 1927'ye kadar geçen zamandaki gelişmeleri kapsamaktadır.

Ayrıca Mustafa Kemal'in, askerlikle ilgili birikimlerini aktardığı;

- "Takımın Muharebe Talimi"
- "Cumalı Ordugâhı"
- "Taktik Tatbikat Gezisi"
- "Bölüğün Muharebe Eğitimi"
- "Subay ve Komutan ile Konuşmalar" eserleri de bulunmaktadır.
- Cumhuriyet döneminde de geometri eğitimini kolaylaştıran "Geometri" eseri de bulunmaktadır.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911 – 1912)

Sebepleri:

- **İtalya'nın hammadde ve pazar arayışı**
- **Osmanlı Devleti'nin güçsüz olması**
- **Trablusgarp'ın coğrafi konumu**
- İtalya'nın Habeşistan yenilgisinin ezikliğini atmak istemesi
- **Büyük devletlerin desteğini alması**

İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesine karşı karadan ve denizden yardım yapamayan Osmanlı Devleti gönüllü subaylar göndererek halkı direnişe geçirmeye çalışmıştır.

Not: Mustafa Kemal'in ilk askeri başarıları Deme ve Tobruk'ta elde ettiği başarılarıdır.

İtalya Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için Oniki Ada'yı işgal etmiş, Çanakkale Boğazı'nı abluka altına almıştır. Özellikle Balkan Savaşlarının çıkmış olması üzerine Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kalmış, 1912 Uşi Antlaşması'nı imzalanmıştır.

UŞİ ANTLAŞMASI'NA göre:

- **Trablusgarp ve Bingazi İtalyanlara bırakılacak.**
- **Oniki Ada Osmanlı Devleti'ne ait olacak fakat Yunan tehdidine karşı geçici olarak İtalyan idaresine bırakılacak.**
- **Trablusgarp dini yönden halifeye bağlı kalacak.**
- **Kapitülasyonların kaldırılmasında İtalyanlar, Osmanlı'ya yardım edecek.**
- **Trablusgarp'ın Duyun-u Umumiye 'ye olan borcunu İtalya ödeyecektir.**

Not: Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son topraklarını da kaybetmiştir. Osmanlı'nın güçsüzlüğü anlaşılmıştır.

I.BALKAN SAVAŞI (1912-1913)

Sebepleri:

- **Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı milliyetçilik akımının etkisi ile kurulan Balkan devletlerinin sınırlarını genişletmek istemeleri.**
- **Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp Savaşı'yla meşgul olması ve güçsüzlüğünün anlaşılması.**
- **Rusların takip ettiği Panslavizm politikası.**
- **Avrupa devletlerinin kışkırtmaları.**
- **Osmanlıları Balkanlar'dan atma düşüncesi.**

Karadağ, Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan'dan oluşan Balkan ittifakı Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturdular. 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmasıyla Balkan savaşları başladı ve diğer Balkan Devletleri de bu savaşa katıldılar.

Osmanlı Devleti savaştan kısa bir süre önce ordularının bir kısmını terhis etmişti.

Mağlup olarak

Çatalca'ya kadar çekilmiştir. Rauf Bey, Hamidiye zırhlısı ile başarılı mücadeleler vermişse de Ege adaları Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Sonunda 1913-Londra Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre; bütün Balkanlar, Edirne dahil Trakya kaybedilmiş, Midye - Enez hattı sınır kabul edilmiştir.

Not-1: Osmanlı Devleti'nin yenilmesinin en önemli sebebi ordunun siyasete karışmasıdır.

Not-2: Balkanlar'da Osmanlılardan ayrılan en son topluluk olan Arnavutlar da bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir (1912).

Not-3: ittihat Terakkiciler Bab-ı Âli baskını ile iktidarı resmen ele geçirmişlerdir. Not-4: Batı Trakya sorunu ortaya çıkmıştır.

II.BALKAN SAVAŞI (1913):

1.Balkan savaşında Osmanlılardan aldıkları toprakları paylaşmayan Balkan devletleri Bulgaristan'a savaş açmıştır,

1. Balkan Savaşı'na katılmadığı halde Romanya da (Bulgaristan'ın güçlenmesi işine gelmediği için) savaşa girmiştir.

Osmanlı Devleti kaybettiği toprakların bir kısmını olsun geri alabilmek için Bulgaristan'ın karşısında yer almıştır. Bulgaristan bütün cephelerde mağlup olmuş, barış istemiştir.

1913 Bükreş Antlaşması: Osmanlı hariç Balkan devletlerinin kendi aralarında yaptıkları ve Bulgaristan'ın paylaştığı bir anlaşmadır.

1913 İstanbul Antlaşması: Osmanlı ile Bulgaristan arasında imzalanmıştır. Edirne gen alınmış Meriç nehri sınır kabul edilmiştir.

1913 Atina Antlaşması: Osmanlı ile Yunanistan arasında imzalanmıştır. Girit, Selanik ve Yanya'nın Yunanistan'a ait olduğu kabul edilmiştir.

1914 İstanbul Antlaşması: Osmanlı ile Sırbistan arasında yapılmıştır. Sadece Müslüman azınlığın durumu görüşülmüştür.

I.DÜNYA SAVAŞI (1914 – 1918) Sebepleri:

- Sanayi inkılabı sonucunda devletler arasında **pazar ve hammadde arayışından doğan sömürgecilik yarışı ve ekonomik rekabet**
- Ekonomik yarışın **devletler arası bloklajmalara** sebep olması
- Almanya ile Fransa arasında Alsas Loren bölgesinden doğan çekişme.
- Rusya ile Avusturya – Macaristan imparatorluğu arasında Rusların Panslavizm politikasında doğan gerginlik.
- Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri ve sıcak denizlere inme politikası.
- Avusturya – Macaristan imparatorluğunun Bosna Hersek'i ilhakının Sırbistan ile arasında meydana getirdiği gerginlik.
- Avusturya – Macaristan İmparatorluğu veliahdının Bosna Hersek'i ziyaretinde bir Sırp tarafından öldürülmesi.

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE GELİŞMESİ

Avusturya ile Sırbistan arasında başlayan savaş, Almanya, Rusya, Fransa ve İngiltere'nin de savaşa katılmasıyla bir dünya savaşı haline dönüşmüştür.

(Bağlaşma) İttifak Devletleri: **Almanya, Avusturya – Macaristan imparatorluğu, İtalya** (Savaş başlayınca taraf değiştirmiştir.) Savaş başlayınca Osmanlı ve Bulgaristan da katılmışlardır. **(Anlaşma) İtilaf Devletleri:** İngiltere, Fransa, Rusya.

Savaş başlayınca Romanya, İtalya, Portekiz, Japonya, A.B.D, Yunanistan, Sırbistan....

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girme ve İttifak Devletleri'ni Tercih Sebepleri:

- Başta Balkanlar olmak üzere kaybedilen toprakları geri alma düşüncesi.
- Turan idealini gerçekleştirme düşüncesi.
- Almanya'nın savaşı kazanacağına kesin gözüyle bakılması.
- Yalnızlık politikasından kurtulmak istemesi.
- Kapitülasyonlar ve Duyun-u Umumiye (genel **borçlar idaresi**) 'den dolayı İngiltere ve Fransa'nın ekonomik baskısı altında bulunması. **Muharrem Kararnamesi**
- İttihatçı subaylarda Alman hayranlığı olması.
- İngiltere'nin önünden kaçan "Goben" ve "Breslav" adlı iki Alman gemisinin "Yavuz" ve "Midilli" adı verilerek satın alındığının ilan edilmesi, Karadeniz'e geçen bu gemilerin Rusların, **Sivastopol ve Odesa limanlarını bombalaması.**

Almanların Osmanlıları Savaşa Çekmekteki Amaçları:

- **Yeni cephe açmak, kendi yüklerini hafifletmek**
- Osmanlı'nın **jeopolitik** konumu
- Halifenin nüfuzundan faydalanmak (Cihat ilanı)
- Petrol bölgelerini kontrol altında tutmak
- İngilizlerin sömürgeleri ile irtibatını kesmek
- Osmanlı'nın mevcut asker potansiyelinden faydalanmak

Boğazların kontrol altında tutulmasıyla Rusya'ya yardım yapılmasını engellemek.

I.DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU:

İtalya'nın Durumu: Savaş öncesi gruplaşmalarda Almanya'nın yanında yer alan İtalya, savaş başlayınca tarafsız kalmıştı. 12 Ada ve Güneybatı Anadolu'nun vaadedilmesiyle itilaf Devletleri yanında savaşa katılmış, sonra Batı Anadolu'da vaadedilmiştir.

Bulgaristan'ın Durumu: II. Balkan savaşında kaybettiği toprakları geri almak isteyen Bulgaristan Çanakkale Savaşı'ndan sonra Osmanlı yanında savaşa girmişti. **Böylece Osmanlı – Alman kara bağlantısı** sağlanmıştır.

Rusya'nın Durumu: Rusya'ya yardım yapılamayınca zor durumda kalmış 1917'de Bolşevik ihtilaliyle **Çarlık Rusya'sı** yıkılmış **Sovyet Rusya** kurulmuştur. **Sovyet Rusya 3 Mart 1918 Brest-Litovsk Antlaşması'yla savaştan çekilmiştir.**

ABD'nin Durumu: Savaşta uzun süre tarafsızlığını koruyan ABD, ticaret ve yolcu gemilerinin Alman denizaltılar tarafından vurulması sonucu savaşa katılmıştır. **ABD'nin katılmasıyla savaş kısa sürede sona ermiştir. Not: Yunanistan savaşa en son katılan devlettir.**

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞTIĞI CEPHELER:

Kendi toprakları üzerindeki cephe:

Taarruz Cephe:

- Kafkas
- Kanal

Savunma Cepheleri:

- Çanakkale
- Irak
- Suriye – Filistin
- Hicaz – Yemen

Müttefiklerine yardım için savaştığı cepheler:

- Romanya
- Makedonya
- Galiçya

Kafkas Cephesi: Doğu Anadolu'nun Rusların eline geçmesini engellemek, daha önce kaybedilen toprakları geri almak, Kafkasları ele geçirerek Turan idealini gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Osmanlı Devleti soğuk, hastalık ve açlık karşısında yaklaşık 90 bin şehit vermiştir. Ruslar ilerleyerek Muş, Bitlis, Van, Erzurum ve Trabzon'a kadar Doğu Anadolu'yu ele geçirmiştir. Mustafa Kemal, Muş ve Bitlis'i bizzat kurtarmıştır. 3 Mart 1918 Brest-Litovsk Antlaşması ile bu bölgeler, hatta 1878 Berlin Antlaşması'yla kaybedilen Kars, Ardahan ve Batum (Vilayeti sitte) da geri alınmış, Kafkas cephesi kapanmıştır.

Not: Karışıklık çıkaran Ermeniler, 1915 Tehcir Kanunu ile Suriye taraflarına

sürülmüştür. **Kanal Cephesi:** İngiltere'nin sömürgeleri ile irtibatını kesmek için Almanlarla beraber Süveyş Kanalı'na iki kez çıkarma yapılmışsa da başarılı olunamamıştır. **Not:** İngiltere tepki olarak Çanakkale ve Irak cephelerini açmıştır.

Çanakkale Cephesi (18 Mart

1915): Cephenin Açılma

Sebepleri:

- Rusya'ya yardım etmek
- Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak
- Boğazları ve İstanbul'u ele geçirerek jeopolitik acıdan avantaj elde etmek.
- Balkan devletlerini kendi yanlarında savaşa çekerek yeni cepheler açmak.
- Savaşı kısa sürede sona erdirmek.

Sonuçları:

- Nusret mayın gemisinin başarılı çalışmaları, Türk askerinin kahramanlığı ve topçuların isabetli atışları karşısında itilaf devletleri gerek denizde gerekse karada mağlup olmuşlardır.
- Savaş en az 2 yıl daha uzamıştır.

- Bulgaristan Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa girmiştir.
- İngiltere ve Fransa'nın itibarı sarsılmıştır.
- Gizli anlaşmalar gündeme gelmiştir (Rusya'nın isteği üzerine).
- Rusya'ya yardım yapılamayınca Çarlık Rejimi zor duruma düşmüş ve 1917 Bolşevik İhtilaline zemin hazırlamıştır.
- Mustafa Kemal'in Anafartalar, Conkbayırı, Arıburnu ve Kireçtepe'de elde ettiği başarıları, Millî Mücadele'ye lider olmasını sağlamıştır.

Irak Cephesi: İngiltere Rusya'ya karadan yardım yapmak ve petrol bölgelerini ele geçirmek amacıyla taarruza geçmiş ise de Osmanlı orduları tarafından Kut'ül-Amare bölgesinde durdurulmuşlardır. Fakat yardım alan İngilizler ilerleyerek Bağdat'ı ele geçirmişler, Musul önlerine geldiklerinde Mondros Mütarekesi imzalanmıştır.

Suriye, Filistin, Hicaz ve Yemen Cepheleri: Bu cephelerde İngilizlerle ve onların kandırdıkları Araplarla mücadele edilmiş ve bu topraklar kaybedilmiştir.

Not-1: İslamcılık fikrinin geçerliliğinin kaybedildiği görülmüştür.

Not-2: Osmanlılardan ayrılan en son topluluk Araplar'dır.

Not-3: Mustafa Kemal'in I. Dünya Savaşı'ndaki son görevi en son kapanan Suriye cephesinde Yıldırım orduları grup komutanlığıdır. (7.Kolordu Kom.)

Romanya, Makedonya, Galicya Cepheleri: Müttefiklerine yardım amacıyla ordular gönderilen bu cepheler, Rusya'da ihtilalin çıkması ve Brest-Litowsk Antlaşması'yla kapanmıştır.

WILSON İLKELERİ (8 OCAK 1918): A.B.D başkanı Wilson, savaş sonrası düzeni sağlamak ve barışı korumak amacıyla 14 maddelik ilkelerini yayınlamıştır. Buna göre;

- Boğazlar bütün devletlere açık olacak.
- **Her millet kendi geleceğini kendisi tayin edebilecek. Türkler nüfus yoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız olarak yaşayabilecekler, azınlıklar nüfus çoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız devletler kurabilecek 12.Madde**
- Savaş sonrası toprak işgali olmayacak
- Mağlup devletlerden **savaş tazminatı** alınmayacak
- Gizli anlaşmalar iptal edilecek, barış görüşmeleri açık olacak
- Alsas Loren bölgesi Fransa'ya verilecek
- Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) kurulacak
- **Sömürgecilik yapılmayacak.** (Manda ve Himaye)

GİZLİ ANTLAŞMALAR (OSMANLI DEVLETİ'Nİ PAYLAŞMA TASARILARI)

1) 1915 Boğazlar Antlaşması:

Rusya'yı kendi yanlarında tutabilmek için İngiltere ve Fransa tarafından İstanbul, Boğazlar ve Marmara kıyıları Rusya'ya vaadedildi **2) 1915 Londra Antlaşması:**

Oniki Adalar ve Güneybatı Anadolu İtalyanlara vaadedilerek itilaf Devletleri'nin yanında savaşa çekildiği anlaşmadır.

3) 1916 Sykes – Picot Antlaşması:

İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı topraklarını paylaştıkları anlaşmadır Çukurova, Güneydoğu Anadolu, Musul ve Suriye çevresi Fransızlara, Irak İngilizlere bırakılacak, diğer bölgelerde ise bir Arap devlet kurulacaktır.

4) 1916 Petrograd Antlaşması:

Doğu Anadolu ve Trabzon'a kadar olan Karadeniz kıyıları daha önceki bölgelere ek olarak Rusya'ya bırakılmıştır.

5) 1916 Mac – Mahon Antlaşması:

İngilizler'in Mısır Valisi Mac-Mahon ile Hicaz Emin Şerif Hüseyin arasında yapılmıştır Arapların Osmanlı Devleti'ne isyan etmelerine karşılık bağımsız bir

Arap devleti vaat edilmiştir **6) 1917-Saint Jean de Muarene Antlaşması:**

Rusya'nın savaştan çekilme ihtimali üzerine İtalya'nın önemi artmış ve önceki bölgelere ek olarak Batı Anadolu da İtalyanlara vaadedilmiştir.

Not: Rusya'da Bolşevik ihtilali sonunda kurulan yeni rejim tarafından gizli antlaşmalar dünya kamuoyuna duyurulmuş, böylece uygulama alanı bulamamışlardır.

İDÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI:

- Yaklaşık 10 milyon insan hayatını kaybetmiştir
- Bazı büyük devletler yıkılmış, yeni devletler kurulmuştur (Avusturya, Macaristan, Yugoslavya, Polonya, Çekoslovakya)
- Bazı devletlerde rejim değişikliği meydana gelmiştir (Rusya'da kominizm, İtalya'da faşizm, Almanya'da Nazizm, Türkiye'de cumhuriyet) Genel olarak cumhuriyet ağırlıklı rejimler kurulmuştur
- Bazı devletlerde yönetimde değişiklikler olmuştur (ittihat Terakkiciler yurt dışına kaçmış, Ahmet izzet Paşa kabinesi kurulmuştur).
- Yeni teknolojik silahlar kullanılmıştır (Uçak, tank, denizaltı)
- Kurtuluş Savaşı'na sebep olmuştur. (Milli Mücadele)
- Mağlup devletlerle önce ateşkes, daha sonra barış antlaşmaları imzalanmıştır.

- Bulgaristan ile – Selanik Mütarekesi – Nöyyi Barış Antlaşması,
- Osmanlı ile – **Mondros Mütarekesi – Sevr Barış Antlaşması**
- Avusturya ile – Willa Gustin Mütarekesi – Sen germen Barış Antlaşması •
- Almanya ile – Rethondes Mütarekesi – **Versay Barış Antlaşması**
- Macaristan ile – Triyanon Barış Antlaşması imzalanmıştır.
- Osmanlı Devleti Ortadoğu topraklarını kaybetmiştir.
- **Dünya Savaşı'nın sonuçları özellikle (Versay Antlaşması) II. Dünya Savaşı'na sebep olmuştur • Milletler Cemiyeti (Cemiyeti Akvam) kurulmuştur.**

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI

(30 EKİM 1918)

Osmanlı'nın Mütarekeyi İmzalama Sebepleri:

1. Osmanlı'nın savaşacak gücünün kalmaması
2. Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi sonucunda Osmanlı ile Almanya'nın kara bağlantısının kesilmesi
3. **Wilson Prensiplerinden cesaret alınması**
4. Güney cephelerinin çökmesi (Kuvayi Milliye Birlikleri) Ankara Antlaşması ile cephe kapandı,
5. Savaş taraftarı olan **İttihat ve Terakki Partisinin** ülkeyi terk ederek başa barış isteyen Hürriyet ve İtilaf Fırkasının gelmesi.

Mondros Mütarekesi 5 Temmuz 1918'de padişah olan Vahdettin döneminde, Ahmet İzzet Paşa kabinesi yönetimindeyken, **30 Ekim 1918'de Osmanlı adına bahriye nazırı Rauf Orbay ile; İtilaf devletleri adına İngiliz amirali Caltrop arasında** Limni Adasının Mondros Limanında Agememnon Zırhlısında imzalanmıştır.

Bazı Maddeleri (tamamı 25 maddedir):

- **Anlaşma devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında istedikleri stratejik bir bölgeyi işgal edebilecektir.(7.Madde)**

Açıklama: Mondros Mütarekesi'nin en önemli maddesi 7. maddedir. Bu madde

itilaf devletlerinin

Ayrıca itilaf Devletleri bu maddeyi ateşkes Bu madde **Osmanlı ülkesinin işgale açık hale**

Anadolu'da yaptıkları işgallerin hukuki davanağı olmuştur. koyarak **Wilson ilkelerine ters düşmekten kurtulmuşlardır.** **getirip ülke bütünlüğünü bozmuştur.**

- **Doğu Anadolu'da altı ilde (vilayet-i sitte: Erzurum, Van, Elâzığ, Sivas, Bitlis, Diyarbakır) bir karışıklık çıktığında itilaf devletleri bu illerin herhangi birini işgal edebilecektir.(24.Madde)**

Açıklama: Bu madde anlaşma devletlerinin **Doğu Anadolu'da bağımsız bir devlet kurma projelerinin en önemli göstergesidir.**

- **Sınırların korunması ve iş güvenliğinin sağlanması dışındaki Osmanlı orduları terhis edilecek** ayrıca orduya ait cephane, taşıtlar ve donanma anlaşma devletlerine bırakılacaktır.

Açıklama: Böylece Osmanlı Devleti yapılacak işgaller karşısında savunmasız hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu madde Anadolu'nun işgal edileceğini gösterir.

- İran ve Kafkasya'daki Osmanlı birlikleri geri çekilecek. Kuzey Afrika ve Orta Doğu da bulunan askeri birlikler en yakın itilaf devletine teslim olacaktır.
- Ermenilerle itilaf devletlerinden alınan esirler serbest bırakılacak; Türk esirler anlaşma devletinin denetiminde kalacaktır.

Açıklama: Bu durum devletlerin esitliği ilkesine avkırdır.

- Haberleşme ve Ulaşım aıt bütün araç-gereçler anlaşma devletinin denetiminde bırakılacaktır.

Açıklama: Böylece işgalci devletlere karşı topyekûn bir mücadelenin başlatılması engellenmeye çalışılmıştır. Bu durum bölgesel direniş hareketlerinin vatanın bütününe yönelik hale getirmesini kısa bir için de olsa geciktirmiştir. İşgallerin başlayacağını gösterir.

- Limanlar, Toros tünelleri, tersaneler ve demir yolları Anlaşma devletlerine bırakılacak, Anlaşma Devletleri Akaryakıt ve kömür ihtiyaçlarını Osmanlı devletinden karşılayacak ve bu maddeler ihraç edilmeyecektir.

Açıklama: Anlaşma bu maddelerle Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını ortadan kaldırmış ve kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.

- Boğazlar İtilaf devletlerinin işgalinde olacaktır.

Açıklama: Bu madde Osmanlı'nın boğazlar üzerindeki egemenliğini sona erdirdiği gibi; İstanbul'u güvensiz hale getirdi ve Anadolu ile Rumeli'nin bağlantısını kesti.

- Batum işgal edilecektir. **Açıklama:** İngiltere bu Kafkasya'yı işgal ederek Osmanlı ile Rusya'nın bağlantılarını kesmek istemiştir.
- Osmanlı ittifak grubu ilişkilerini kesecektir.

Mondros Mütarekesinin Önemi:

1. Osmanlı Devleti İtilaf devletlerine teslim olmuştur.

2. Osmanlı Devleti **fiilen sona ermiştir.**
3. **Gizli antlaşmaların uygulama safhası başlamıştır.**
4. Milli cemiyetler kurulmuştur.
5. Mütarekeyi imzalayan **Rauf Orbay** gözden düşmüştür.

NOT: Osmanlı Devleti resmen : İst.İşgali, Hukuken: Saltanatın Kaldırılması, Fiilen: Mondros

Açıklamalar:

- Mütarekenin imzalandığı tarihte Mustafa Kemal Suriye’dedir.
- Gizli antlaşmaların var olması mütarekenin ağır şartlar taşımasında etkili oldu.

MONDROS'TAN SONRA KURULAN CEMİYETLER

a) ZARARLI CEMİYETLER

Azınlıkların Kurduğu Cemiyetler:

Mavri Mira: Rumlar kurmuştur. Batı Anadolu ve Trakya’yı Yunanistan’a dahil ederek “Megalo ideayı gerçekleştirmek istemektedirler.

Etnik-i Eterya: “Megalo İdea” amacıyla 19. yy. başlarında kurulmuş aynı amaçla Mondros’tan sonra da faaliyetlerini sürdürmüş bir Rum cemiyetidir.

Rum Pontus Cemiyeti: Fatih’in 1461’de ortadan kaldırdığı Trabzon Rum İmparatorluğu’nu yeniden kurmak için çalışmalar yapmıştır.

Hınçak ve Taşnak Cemiyeti: Çukurova’dan Trabzon’a çizilen bir hattın doğusunda kalan bütün topraklarda bir Ermeni devleti kurmak için çalışmalar yapmışlardır.

b) Milli Varlığa Düşman Cemiyetler:

İngiliz Muhipler Cemiyeti: İngilizlerle iyi geçinerek ülkeyi en az zararla kurtarmak isteyen ve İngiliz mandasını savunan bu cemiyettir.

Teali İslam Cemiyeti: Halifeye ve İslamiyet'e kesin bağlılıkla kurtuluşun gerçekleşeceğine inanmışlardır.

Wilson Prensipleri Cemiyeti: Amerikan mandasını savunmuşlardır.

Sulh ve Selamet-i Osmaniye Cemiyeti: Kurtuluşun Osmanlı saltanatına bağlılık ve padişaha kesin itaatle mümkün olacağına inanmışlardır.

Kürt Teali Cemiyeti: Doğu Anadolu’da bağımsız bir Kürt devleti kurmak istediler.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası: ittihat Terakki’ye muhalif olarak kurulmuş Mondros’tan sonra da milli mücadeleye karşı faaliyet sürdürmüştür.

c) YARARLI (MİLLİ) CEMİYETLER:

Trakya ve Paşa eli Cemiyeti: Trakya ve çevresini özellikle Mavri Mira’nın faaliyetlerine karşı korumak amacıyla kurulmuştur.

İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Batı Anadolu'yu Rumlara karşı korumak amacıyla kurulmuştur. **Harekat-ı Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyeti:** İzmir'in Yunanlılarca işgaliyle beraber ilhakı önlemek amacıyla kurulmuştur. İşgallere karşı filen karşı koymuşlardır.

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti: Merkezi Sivas olmak üzere kurulmuş ve kısa sürede bütün vatana yayılmıştır. İşgalleri protesto ettikleri gibi Millî Mücadele'ye para ve mal yardımı sağlamışlardır.

Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Doğu Anadolu'da Ermeni devletinin kurulmasına engel olmak amacıyla ortak savunma kararı almış bir cemiyettir.

Milli Kongre Cemiyeti: Türk halkının haklılığını basın yayın yoluyla Dünya kamuoyuna duyurmayı amaçlayan bir cemiyettir. Silahlı direnişi düşünmemiştir.

NOT:

- Cemiyetlerin hemen hemen hepsinin kuruluşunda dayandıkları nokta **Wilson İlkeleri**'dir.
- **Milli cemiyetler**, Sivas kongresinde “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adı altında birleştirilmişlerdir.
- Milliyetçilik ve bağımsızlık amacıyla **Mondros mütarekesinden sonra kurulmuşlardır.** • **Başlangıçta basın-vayın yoluyla mücadeleli, gerekirse silahlı direnişe geçmeyi amaçlamışlardır.**

PARİS BARIŞ KONFERANSI:

AMACI: 1.DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA YENEN DEVLETLERLE YENİLEN DEVLETLER ARASINDA İMZALANACAK BARIŞ ANTLAŞMALARININ ŞARTLARINI KARARLAŞTIRMAKTIR.

ÖNEMLİ KARARLAR:

- 1) MİLLETLER CEMİYETİ (CEMİYET-İ AKVAM) OLUŞTURULDU.
- 2) WILSON İLKELERİ'NİN “SÖMÜRGEÇİLİK YAPILMAYACAK” MADDESİNE KARŞI MANDA VE HİMAYE FİKRİ **İLK KEZ** BURADA ORTAYA ATILMIŞTIR.
- 3) DOĞU ANADOLU'DA BİR ERMENİ DEVLETİNİN KURULMASI PLANLANDI.
- 4) İZMİR VE ÇEVRESİ (BATI ANADOLU) İLE TRAKYA'NIN YUNANİSTAN'A VERİLMESİ KARARLAŞTIRILDI.

NOT: İZMİR VE ÇEVRESİ BAŞTA İTALYA'YA VAAT EDİLMİŞTİ, BU DURUMA SEVİNMEYEN İTALYA KONFERANSI TERK ETTİ.

İZMİR'İN İŞGALİ (15 Mayıs 1919): Yunanlılar **Paris Konferansında** alınan karara dayanarak 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmişler, özellikle **Hasan Tahsin'in** attığı ilk **kurşunla** katliamlara girişmişlerdir.

İzmir'in İşgal edilmesiyle:

Kuvayı Millive'nin doğmasına yol açmıştır, İlhak amacı taşıdığı için Türk halkı büyük tepki göstermiştir. Redd-i ilhak Cemiyeti kurulmuştur.

Not: İtilaf Devletleri'nin gönderdiği Amiral Bristol hazırladığı raporunda İzmir'de yaşananlardan Yunanlıların sorumlu olduğunu, bölgede Türk nüfusunun çoğunluk oluşturduğunu ve Yunan işgallerinin haksız yere yapıldığını Dünya kamuoyuna duyurmuştur. AMİRAL BRİSTOL RAPORU (13 Ekim 1919):

Amerikalı bir amiral olan Bristol'ün başkanlığındaki bir heyet Batı Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulunmuş ve burada nüfus çoğunluğunun Türklere ait olduğunu, katliamlardan Yunanlılar 'ın sorumlu olduğunu ve İzmir'in işgalinin haksız olduğunu ileri sürmüştür. ABD kandırıldığını görmüş, Wilson ilkelerinin uygulanmamasına kızarak aktif dünya siyasetinden çekilmiş "Monroe Doktrini" uygulanmıştır.

Not: Amiral Bristol raporu Türk halkının ve Kurtuluş Savaşı'nın haklılığını göstermesi açısından önemlidir.

(<https://t.me/tarihogretmeni>) Telegram Kanal

Linkimizdir

II. ÜNİTE

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

II.ÜNİTE

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

KUVAY-I MİLLİYE:

Mondros Mütarekesinden sonra başlayan işgaller, işgallere İstanbul hükümetinin sessiz kalması ve Osmanlı ordularının terhis edilmiş olması üzerine kurulmuştur. Halkın kurduğu bölgesel direniş güçleridir. Düzenli ordu kuruluncaya kadar düşmanı oyalamayı ve kayıp verilmeyi amaçlamış, ihtiyaçlarını halktan karşılayan, belli bir merkezden yönetilmeyen düzensiz çetelerdir.

19 TBMM'ye karşı çıkan isyanların bastırılmasında etkili olmuşlar ve düzenli ordunun çekirdeğini oluşturmuşlardır.

KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ

13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal siyasi yollarla mücadele etmek, bir hükümet kurmak veya kurulacak hükümette bakan olabilmek için çalışmıştır. Baskı altındaki İstanbul'da amacına ulaşamayacağını anlayınca Anadolu'ya geçmek ve milli mücadeleyi başlatmak istemiştir.

Kurtuluş Çareleri:

Aydınlar arasında vatanın kurtuluşu için şu görüşler ileri sürülmüştür:

- Amerikan mandasına girmek
- İngiliz mandasına girmek
- Bölgesel kurtuluş gerçekleştirmek • Milli iradeye dayalı, tam bağımsız yeni bir devlet kurmak.

MUSTAFA KEMAL'İN SAMSUN'A ÇIKMASI (19 MAYIS 1919)

Samsun çevresindeki Türkler'in silahlanmasını ve teşkilatlanmasını engellemek için **9. Ordu Müfettişi** olarak 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Samsun'a gönderilmiştir. Samsun'da yayınladığı raporda Rumların siyasi emellerinden vazgeçmeleri halinde karışıklığın kendiliğinden sona ereceğini belirtmiştir.

Not: 19 Mayıs 1919 Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı kabul edilmektedir.

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919): Mustafa Kemal daha güvenli bir bölge olan Havza'ya gitmiş, orada halkı bilinçlendirmek ve işgallere karşı tepkisini artırmak için bir genelge yayınlamıştır. Buna göre,

- İşgallere karşı mitingler düzenlenecek.
- İtilaf devletleri temsilcilerine ve İstanbul Hükümeti'ne işgalleri kınayıcı telgraflar çekilecek.
- Müdafaa – i Hukuk Cemiyetleri yaygınlaştırılacak.
- İşgallerin ciddiyeti halka anlatılacak. • Bütün bunlar yapılırken azınlıklara iyi davranılacak.

Genelge etkili olmuş, ilk önce Havza'da daha sonra başta İstanbul olmak üzere birçok bölgede mitingler düzenlenmiştir. Mustafa Kemal Harbiye Nezareti tarafından İstanbul'a çağrılmışsa da dönmemiş, Amasya'ya hareket etmiştir.

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919):

Mustafa Kemal milli birliği gerçekleştirmek ve Kurtuluş Savaşı'na çağrıda bulunmak amacıyla çeşitli komutanların da imza ve desteğini alarak Amasya'da yeni bir genelge yayınlamıştır (Ali Fuat, Kazım Karabekir vs.)-

Buna göre:

- Vatanın bütünlüğü ve milletin İstiklali tehlikededir. (Kurtuluş Savaşı'nın gerekçesidir.)
- İstanbul hükümeti üzerine aldığı vazifenin gereğini yerine getirememekte, bu da milletimizi yok göstermektedir.
  - Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. (Kurtuluş Savaşı'nın amaç ve yöntemi)
  - Milletin haklarını tüm dünyaya duyuracak bir kurul toplanmalıdır. (Temsil heyetinden bahsediliyor.)
  - Her bakımdan güvenli bir bölge olan Sivas'ta milli bir kongre toplanmalıdır. (Davet)
- Bunun için yurdun her yanında 3 delege seçilmeli, seçimlerin yapılamadığı yerde halkın güvenini kazanmış 3 kişi belirlenip derhal yola çıkarılmalıdır.
- Delegelerin belirlenmesinde, Müdafa-i Hukuk ve Redd-i İlhak Cemiyetleri ve belediyelere görevlendirilmiştir. (Böylece kurtuluş savaşını yayma ve millete maletme hedeflenmiştir),
- Bütün bu işler büyük bir gizlilik içinde yapılmalı ve milli bir sır olarak saklanmalıdır. • 10 Temmuz'da Erzurum'da doğu illeri adına bir kongre toplanacaktır.

Not-1: Türk inkılabının ihtilal safhası başlamıştır. İlk kez millet egemenliğine dayalı bur yönetim kurulacağından bahsedilmiştir.

Not-2: Halk milli mücadeleye davet edilmiştir.

Not-3: Sivas Kongresi'ne çağrı yapılmış, Erzurum Kongresi'nin toplanacağı duyurulmuştur.

Not-4: Mustafa Kemal'in Amasya Genelgesi ile yetkilerini aşması önce İstanbul Hükümeti tarafından daha sonra padişah tarafından geri çağrılmasına sebep olmuş, Mustafa Kemal, 7-8 Temmuz gecesi askerlikten istifa etmiştir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ – 7 AĞUSTOS 1919):

Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa Mustafa Kemal'e destek vermiş, Erzurum Kongresi'ne katılmasını ve başkan seçilmesini sağlamıştır.

Kongrede çok önemli kararlar alınmıştır.

- **Milli sınırlar içerisinde vatan bir bütündür parçalanamaz. (Misak-ı Milli'ye temel teşkil etmiş)**

- İşgallere karşı topyekûn savunmaya geçilecektir.
- Osmanlı Hükümeti vatanın bütünlüğünü koruyamazsa geçici bir hükümet kurulacak, bu hükümet üyeleri milli kongre tarafından seçilecek, milli kongre toplanana kadar hükümet görevi yapacak olan temsil heyeti oluşturulacaktır.
- Milli kuvvetleri etkili, milli iradeyi hâkim kılmak esastır.
- Azınlıklara milli birliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak haklar verilemez.
- Manda ve himaye kabul edilemez. (İlk kez reddedilmiştir.)
- Osmanlı Mebusan Meclisi'nin bir an önce toplanmasına çalışılacaktır.
- Doğu Anadolu'daki cemiyetler, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir.

NOT-1: Toplanması yönüyle bölgesel, kararları yönüyle millidir.

NOT-2: İhtilal özelliği belirgindir.

Not-3: Sivas Kongresi'nin ve Misak-ı Milli'nin temelini oluşturmuştur.

Not-4: Erzurum Kongresi'ni toplayan Doğu Anadolu'daki Müdafaa-i Hukuk

Cemiyetleri Türkler'in bölgeden izinsiz göçünü yasakladıkları gibi kültürel faaliyetlere de önem vermişlerdir.

BALIKESİR VE ALAŞEHİR KONGRELERİ (26 -31 TEMMUZ), (ile 25 AĞUSTOS 1919):

Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı elde edilen bazı başarılar birliklerimizin desteklenmesi düşüncesini doğurmuştur. Bu amaçla Edime, Balıkesir, Alaşehir ve Nazilli'de kongreler toplanmıştır.

Balıkesir Kongresi Kararları:

- Yunanlılara karşı mücadele devam ettiği sürece seferberlik vardır.
- İdareyi tek elden sağlamak için merkez heyeti kurulacaktır.
- Sancaklarda ve kazalarda levazım birlikleri oluşturulacaktır.
- Ayvalık kıyılarından başlayan Soma, Akhisar, Salihli, Nazilli kasabalarından geçen bir hat üzerinde Batı cephesi oluşturulmuştur. **(Kurtuluş Savaşı'nın ilk cephesi)**

Not-1: Erzurum Kongresi kararlarından habersizdir.

Not-2: Bölgeseldir. **Not-3:** Alaşehir Kongresi'nde

Balıkesir Kongresi kararları onaylanmıştır.

SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919):

Amasya Genelgesi'nde toplanması istenilen Sivas Kongresi yurdun her yerinden gelen delegelerin katılımıyla toplanmıştır, itilaf devletlerinin Sivas'ı işgal etme tehdidi ve Elâzığ Valisi Ali Galip'in kongreyi basma girişimi sonuç vermemiştir. Kongrede Mustafa Kemal'in başkanlığı, manda fikri ve Erzurum Kongresi kararları tartışılmıştır.

Alman Kararları:

- Erzurum Kongresi kararları kabul edilmiş, bazı konularda değişiklik yapılmıştır.
- "Temsil Heyeti, Doğu Anadolu'yu temsil eder." cümlesi "Temsil Heyeti bütün vatani temsil eder." şeklinde değiştirilmiştir.

- Bütün cemiyetler “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adı altında birleştirilmiştir.
- Manda ve himaye kesin olarak reddedilmiştir.
- İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarılmalıdır.
- Mebussan Meclisi’nin açılması için yapılan çalışmalar hızlandırılacaktır.
- Yurdun bölünmesini düşünen, Ermeni ve Rum devleti kurmayı amaçlayan cemiyetlerin çalışmalarına izin verilemez.

Özellikleri:

- 1) Toplanması ve aldığı kararlar yönüyle millidir.
- 2) Mustafa Kemal’in güç ve otoritesi artmış milli bir lider olarak ortaya çıkmıştır.
- 3) Kurtuluş Savaşı bütün vatana yayılmış, millete mal edilmiştir.
- 4) Sivas Kongresi’nde Ali Fuat Paşa Batı Cephesi Komutanlığı’na getirilmiş, böylece Temsil Heyeti yürütme gücünü ilk kez kullanmıştır.
- 5) Mustafa Kemal İstanbul ile haberleşme emrini vermiştir.
- 6) Padişahın Mebussan Meclisi’nin bir an önce toplanmasını ve Damat Ferit’in istifa etmesi
- 7) Anadolu’daki gelişmeleri önleyemeyen Damat Ferit Paşa istifa etmiş ve yerine Ali Rıza Paşa kabinesi kurulmuştur.

Not: Temsil Heyeti’nin ilk siyasi başarısı Damat Ferit’in istifasıdır.

4) Vatansever bir kişi olan Ali Rıza Paşa milli mücadelede iyi geçinmeye çalışmış, gönderdiği temsilcilerle Amasya Görüşmeleri ’ni yapmıştır.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20 – 22 EKİM 1919):

Ali Rıza Paşa Bahriye Nazırı Salih Paşa’yı Amasya’ya göndermiş, Temsil Heyeti ile 3 gün süren görüşmeler sonunda Salih Paşa, ileri sürülen konuları şahsen kabul etmiş, İstanbul Hükümeti’ne de kabul ettirmeye çalışacağını belirtmiştir.

Görüşülen konular:

- 1) Vatanın bütünlüğü, işgallere izin verilmemesi gerektiği
- 2) Mebusan Meclisi’nin İstanbul dışında, güvenli bir bölgede toplanması
- 3) Temsil Heyeti’nin haberi olmadan düşmanla barış görüşmelerine gidilmemesi
- 4) Azınlıklara dengeyi bozucu imtiyazlar verilmemesi

İstanbul Hükümeti meclisin toplanması dışındaki konulara sıcak

bakmamıştır.

Not: Temsil Heyeti böylece ilk kez İstanbul Hükümeti tarafından tanınmış olmaktadır.

TEMSİL HEYETİ'NİN ANKARA'YA GELİŞİ (27 ARALIK 1919):

Mustafa Kemal meclisin İstanbul dışında toplanmasını istemişse de arkadaşları bile mevcut kanunlara göre bunun mümkün olmadığını belirtince ısrarlı olmamış, seçimlerin yapılmasını beklemeye başlamıştır. **Bu arada Temsil Heyeti'nin merkezi Ankara'ya taşınmıştır.**

Bunun sebepleri:

- 1) Ulaşım ve haberleşme yönünden elverişli olması**
- 2) Coğrafi konumunun uygunluğu**
- 3) Batı cephesine yakınlığı**
- 4) Güvenli bir bölge olması**
- 5) İstanbul'daki meclisin çalışmalarının daha yakından takip edilebilmesi**

SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ'NİN TOPLANMASI (12 OCAK 1920)

Seçimler hiçbir müdahale olmadan yapılmış ve genellikle Müdafaa-i Hukuk taraftarları kazanmış, Mustafa Kemal görüşmelere katılacak arkadaşlarından bazı önemli isteklerde bulunmuştur.

- **Kendisinin meclis başkanı seçilmesi (Böylece meclis başkanı sıfatıyla, meclisin dağıtılması durumunda, yeni bir meclis toplayabilecektir.) • Müdafaa-i Hukuk adlı bir grup oluşturmaları**
- **Misak-ı Milli kararların kabul edilmesi.**

Not: İstanbul'daki padişah taraftarlığı, havasından etkilenen mebuslar fikirlerini değiştirmişler, Mustafa Kemal başkan seçilmemiş, Felah-t Vatan adlı bir grup oluşturulmuş, fakat Misak-ı Milli kararların kabul ve ilan edilmiştir.

MİSAK-I MİLLİ (23 OCAK 1920):

- Mondros imzalandığı tarihteki sınırlarımızda. Bu sınırlar içerisinde vatan bölünmez bir bütündür.
- Mondros'tan önce işgal edilmiş olan bölgelerde ise halk oylamasına gidilecektir. (**Kars, Ardahan, Batum, Batı Trakya**)
- Arapların yaşadığı bölgeler
- İstanbul, Marmara ve Halifenin güvenliğinin sağlanması şartıyla Boğazlardan geçiş serbest olacaktır.
- Azınlıklara tanınan haklar, komşu devletlerdeki Türklere tanınan haklar kadar olacaktır.
- Siyasi, adli ve ekonomik bağımsızlığımızı kısıtlayıcı ayrıcalıkların varlığı kabul edilemez. Dış

borçların ödenmesi de bununla ilgilidir.

Önemi:

- Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarına dayanır.
- Son Osmanlı Mebuslar Meclisi'nce belirlenmiş, ilk TBMM tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Wilson ilkeleri esas alınmıştır.
- Türk vatanının milli ve bölünmez sınırı çizilmiştir, Türk Milleti tam bağımsızlığı benimsemiştir.
- Siyasi bağımsızlık,
- Ekonomik bağımsızlık
- Kültürel bağımsızlık
- Askeri Bağımsızlık
- Amasya ve Erzurum ve Sivas kararları onaylatıldı.

Sonuçları:

- Seçimlerin yapılmasına ve meclisin çalışmalarına müdahale etmeyen itilaf devletleri, Misak-ı Milli'nin ilanını büyük bir şaşkınlık ve öfke ile karşılamışlardır.
- İstanbul'u Hükümeti'ne baskı yapmışlar, Ali Rıza Paşa istifa etmiş, Salih Paşa hükümeti kurulmuştur.
- İstanbul'u işgal etmişlerdir (16 Mart 1920). **Böylece Osmanlı Devleti bir kez daha fiilen sona ermiştir.**
- Meclis dağıtılmış, üyelerinin bir kısmı tutuklanıp sürgün edilmiştir.
- Mebusların bir kısmı Anadolu'ya kaçarak Milli Mücadele'nin kadro yönüyle güçlenmesini sağlamışlardır.
- İstanbul'un işgalini kınayan ve baskılara rağmen Milli Mücadele'ye karşı olduğunu bildirmeyen Salih Paşa istifa etmek zorunda kalmış, Damat Ferit Paşa yeniden hükümeti kurmuştur.
- Böylece Temsil Heyeti ile İstanbul Hükümeti arasında başlayan yakınlaşma tekrar gerilir bir hale dönmüştür.
- Mustafa Kemal kurtuluş hareketinin padişah ve halifenin de kurtuluşunu amaçladığını belirtmiştir.
- **Not:** Böylece milli birlik ve bütünlüğün sağlanmasına çalışılmıştır.

Anadolu'da yeni bir meclisin toplanması tartışmasız kabul edilir hale gelmiştir

İstanbul'un Resmen İşgali (16 Mart 1920)

- İngilizler Misak-ı Millî kararlarının Meclis-i Mebusan 'da kabul edileceğini beklemedikleri için buna büyük tepki gösterdiler.
- 13 Kasım 1918'den beri fiilen kontrol ettikleri İstanbul'u 16 Mart 1920'den itibaren ulaşımı haberleşme, emniyet, yönetim ve ekonomik yön ile kontrol altına almaya başlar. - Bir bildiri yayınladılar.
- Meclis-i Mebusan-ı dağıttılar.

- Vatansever aydın ve yazarları tutukladılar.
- Salih Paşa hükümeti görevden ayrıldı. - Damat Ferit hükümeti kurdu.

İstanbul'un İşgaline Heyet-i Temsiliye'nin Tepkisi

- M. Kemal İstanbul'un işgalini bütün Anadolu'ya duyurmaya çalışır.

Heyet-i Temsiliye şu kararları aldı:

- İstanbul ile her türlü iletişim ve ulaşım kesilecektir.
- İtilaf Devletleri subayları tutuklanacaktır.
- Banka ve defterdarlıklara el konulacaktır. Vergiler gönderilmeyecek.
- Anadolu'da Heyet-i Temsiliye'nin sözünün dinlemeyen cezalandırılacaktır.
- Anadolu'dan İstanbul'a para ve kıymetli eşya gönderilmeyecektir.
- Millî iradevi yansıtabak bir meclis derhal Ankara'da toplanacaktır.
- Yurt genelinde seçim yapılacaktır.

Büyük Millet Meclisi'nin Açılması (23 Nisan 1920)

- Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin basılarak dağıtılmasının ardından Türk milleti adına karar verecek bir meclisin açılması zaruri hâle gelmişti.
- Mustafa Kemal Paşa 19 Mart 1920'de vali ve kolordu komutanlarına bir genelge göndererek seçimlerin yeniden yapılmasını istedi.
- Yapılan seçimler sonunda, yeni seçilen ve İstanbul'dan gelebilen mebusların katılımıyla 23 Nisan 1920'de Ankara'da Büyük Millet Meclisi açıldı. **B.M.M.'nin Özellikleri (I. Meclis)** - Devrimci özellik taşıır.
- İlk halk meclisidir.
- Demokrasi uygulamasıdır.
- İdealist bir meclistir.
- Olağanüstü yetkileri vardır.
- Güçler birliği elindedir.

Meclis Başkanı aynı zamanda başbakandır.

- İlk Meclis başkanı M. Kemal'dir.
- İstanbul Hükümetine karşı yeni bir devlet kurulmuştur.
- İlk hükümet başkanı Fevzi Çakmaktır.
- Meclis kurucu meclistir.
- Meclis 2 Nisan 1920'de "olağan üstü yetkilerle donatılmış meclis" adı ile açıldı. M. kemal meclis başkanı oldu.

Alınan Kararlar:

- Mutlak surette hükümet kurulmalıdır.
- Geçici olarak bir hükümet başkanı tanımak ya da padişah vekili atamak uygun değildir.
- Meclis'in üstünde (B.M.M.) hiçbir güç yoktur.
- B.M.M. yasama, yürütme ve yargı, gücünü kendinde toplar.
- B.M.M. üyelerinden hükümet oluşur. B.M.M. başkanı hükümetin başıdır.

Padişah-Halife baskı ve zordan kurtulunca, meclisin vereceği karar gereği durumunu belirlenir. - 25 Nisan 1920'de 11 kişilik icra vekilleri heyeti (Bakanlar kurulu) oluştu. - İlk çıkan kanun "Ağnam vergisi" dir.

Büyük Millet Meclisine Karşı Ayaklanmalar

- İstanbul hükümeti İngilizlerinde gayreti ile B.M.M. çalışmalarını engellemeye çalıştır.

Bunun için;

- M. Kemal ve arkadaşları için gıyaben ölüm cezası verildi.
- Şeyhü'l islâmdan Fetva alınarak Millî mücadeleye katılanların dinsiz oldukları ilan edildi.
- B.M.M.'nin haksız yere halktan asker ve malzeme topladığını buna karşı halkın ayaklanmasını teşvik etti.
- İtilaf devletleri ile yapılacak kesin bir barış antlaşmasına hız verdi.
- **İstanbul hükümeti** aldığı bu kararlar doğrultusunda 1919 yılından başlayarak ülkede

ayaklanmalar çıkardı.

1920'de bu ayaklanmalar şiddetlendi. 1923 yılında bastırıldı. Ülkeye ve B.M.M. zarar veren bu ayaklanmalar sonunda binlerce insan öldü.

Bu ayaklanmalar:

I.Anzavur Ayaklanması (25 Ekim-30 Kasım 1919)

Damat Ferit Paşa Hükûmeti tarafından Millî Mücadele'ye karşı tertip edilmiş ayaklanmalardır. Bu ayaklanmalara İtilaf Devletleri de destek vermiştir.

II.Anzavur Ayaklanması (16 Şubat-16 Nisan 1920)

Anzavur Ayaklanması ve Kuvayı İnzibatiye Ayaklanması bu tür ayaklanmalar içerisinde yer almıştır.

Bu isyanlar Ethem ve Ali Fuat Paşa'ya bağlı birlikler tarafından bastırıldı.

Kuvayı İnzibatiye Ayaklanması (8 Mayıs-23 Mayıs 1920)

Kurtuluş Savaşı'nın başladığı günlerde Osmanlı Padışahının ve İngilizlerin kışkırtmaları ve teşviki ile Milli kuvvetleri yok etmek için hilafet ordusu adı ile kurulan Kuvayı İnzibatiye tarafından çıkarılan ayaklanmalardır. Bu ayaklanmalara İtilaf Devletleri de destek vermiştir. Bu isyanlar Ethem ve Ali Fuat Paşa'ya bağlı birlikler tarafından bastırıldı.

Düzce Ayaklanması (13 Nisan-31 Mayıs 1920)

Kurtuluş savaşı sırasında gerek İstanbul Hükümeti'nin ve gerekse İngilizlerin kışkırtması ile milli kuvvetlere karşı girişilen ayaklanmalardır. İstanbul hükümeti tarafından desteklenen Kuvayı İnzibatiye Kuvvetleri Düzce'de ayaklanma çıkarmışlardır. Asiler ilçenin dışında bulunan Müfreze Karargahını basarak, Müfreze Kumandanını esir almışlardır.

Düzce Ayaklanması (8 Ağustos-23 Eylül 1920)

Birinci Düzce isyanından hemen sonra, milli kuvvetlerin Yozgat isyanını bastırmak için görevlendirilmesi üzerine, bu durumdan faydalanmak isteyen **Abaza ve Çerkezler, İkinci defa Düzce ve Hendek dolaylarında ayaklanmışlardır.** Bolu dağına gönderilen birlik, gece yarısı asiler tarafından pusuya düşürülmüş ve asiler birçok milli kuvvet subayını şehit etmişlerdir.

Pontus Ayaklanması (Kasım 1918- Şubat 1923)

Mondros'tan sonra işgaller başlamış, azınlıklar ise bu işgallerden cesaret bularak buldukları bölgede isyan etmişlerdir.

Amaçları:

- **Karadeniz Bölgesi'nde bir Rum, Doğu ve Güneydoğu illerinde ise bir Ermeni devleti kurmak olmuştur.**
- Nurettin Paşa Rumların çıkardığı isyanları bastırırken Kâzım Karabekir Paşa ise 15. Kolordu

kuvvetleriyle Ermeni isyanlarını bastırmıştır.

Ermeni Ayaklanması (28 Eylül 1920)

- 28 Eylül 1920'de düzenlenen karşı taarruzla Ermeni saldırıları sona erdi.
- Ermeniler, 2-3 Aralık 1920 tarihinde imzalanan Gümrü Antlaşması ile Anadolu'daki toprak

taleplerinden vazgeçtiler.

Koçgiri Ayaklanması (6 Mart-17 Haziran 1921)

Damat Ferit Paşa ve İtilaf güçleri Millî Mücadele'vi engellemek ve boğazları ellerinde tutmak, boğazların güvenliğini sağlamak için Düzce, Yozgat Konya bölgelerinde ayaklanmalar çıkarmış; Cemil Çeto, Koçgiri ve Millî Aşireti isyanlarına destek vermişlerdir. Kuvayı Millîye birlikleri bu ayaklanmaları bastırmıştır.

Cemil Çeto Ayaklanması (20 Mayıs-7 Haziran 1920)

Kurtuluş Savaşı sırasında Fransız ve İngilizlerden yardım alarak Bahtiyar Aşireti Reisi tarafından çıkarılan ayaklanmadır. Bahtiyar Aşireti Reisi olan Cemil Çeto, Kürt Teali Cemiyeti prensiplerine uygun olarak İngilizlerden yardım almış ve **Doğu'da bir Kürdistan Devleti kurmak için ayaklanmıştır.** Milli kuvvetler Cemil Çeto kuvvetlerinin kısa zamanda dağıtmış ve kendisi ile oğlu birlikte yakalanarak idam edilmiştir.

Çerkez Ethem Ayaklanması (27 Aralık 1920-23 Ocak 1921)

Yunanlıların İzmir'i işgalinden sonra, Çerkez Ethem topladığı kuvvetlerle Salihli Cephesi'ni kurmuş ve kendini de cephe komutanı ilan etmişti. Kuvayı Seyyare adıyla anılan süvari birlikleri, yalnız istilacı düşmana karşı değil, Anzavur 'un ezilmesinde, Düzce, Adapazarı ve Yozgat ayaklanmalarının bastırılmasında yararlılık gösterdi.

Demirci Mehmet Efe Ayaklanması (1 Aralık-30 Aralık 1920)

İlk önceleri Kuvayı Millîyeci olup da sonradan İtilaf Devletleri'nin tahrikiyle ayaklanmışlardır. Düzenli ordu kurulduktan sonra bu çete reisleri disipline edilmiş birliklere katılmak istememiş, buldukları bölgede **düzenli orduya karşı isyan etmişlerdir.**

Ethem ve Demirci Mehmet Efe isyanları İsmet Paşa'ya bağlı Batı Cephesi kuvvetlerince bastırılmıştır.

Konya Ayaklanması (2 Ekim 1920-22 Kasım 1920)

Kurtuluş savaşı yıllarında baş gösteren ve Konya'nın bir süre isyancıların elinde kalmasına neden olan ayaklanmadır.

1919'daki Bozkır Ayaklanmalarının elebaşlarından olan **Delibaş Mehmet, Ankara**

Hükümeti'ni

tanımadığını ilan ederek çoğu asker kaçağı 500 kadar silahlı kişiyle Konya'nın Cumra nahiyesini bastı; nahije müdürünü tutukladı ve Konya ile haberleşmeyi kesti (2 Ekim 1920).

Ayaklanma kısa sürede Koçhisar, Karapınar, Karaman, Akşehir ve Alanya'ya kadar yayıldı. Ayaklanmayı haber alan Ankara Hükümeti Dahiliye Vekili Miralay Refet Bey'i (Bele)

ayaklanmayı bastırmakla görevlendirdi. Demirci Mehmet Efe ve Yarbay Osman Bey'e bağı birliklerinde bastırma harekâtına katılmasıyla ayaklanmacıların gücü iyice kırıldı. Demirci Mehmet Efenin bastırma harekâtının son noktası olan Isparta'ya girmesiyle 22 Kasım 1920'de Konya ayaklanması tümüyle sona erdi.

I. Yozgat Ayaklanması (15 Mayıs-27 Ağustos 1920)

Kurtuluş Savaşı sırasında Hürriyet ve İtilaf Fırkası reisi Çapanoğlu Edip ve Celal tarafından Yozgat ve yöresinde çıkarılan ayaklanmadır.

Çapanoğlu Edip ve Celal kardeşlerin kışkırtması ile Yozgat yöresinde, Ankara Hükümeti'ne karşı başlatılan ayaklanma iki ayrı dönemde olmuştur.

İlk ayaklanma Yıldızeli'nde Erzurumlu Hüseyin Nazım ve Kara Mustafa'nın elebaşılığında çıkarılmıştır.

Milli Kuvvetler bu ayaklanmayı 30 Aralık'ta bastırmaya muvaffak olmuşlardır.

İkinci isyan ise Avukat Zileli Ali, Bucak Müdürü Naci ve arkadaşları tarafından çıkarılmıştır. Kısa sürede yaygın bir duruma gelen ayaklanma Yozgat'a da yayılmıştır.

Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirilen Cerkez Ethem, kuvvetleri ile Yozgat'a girmiş, elebaşlarından birçoğunu idam ederek ayaklanmaya son vermiştir.

II. Yozgat Ayaklanması (5 Eylül-30 Aralık 1920)

- İkinci isyan ise Avukat Zileli Ali, Bucak Müdürü Naci ve arkadaşları tarafından çıkarılmıştır. Kısa sürede yaygın bir duruma gelen ayaklanma Yozgat'a da yayılmıştır.

- **Yozgat isyanını bastırmakla görevlendirilen Cerkez Ethem**, kuvvetleri ile Yozgat'a girmiş,

elebaşlarından birçoğunu idam ederek ayaklanmaya son vermiştir.

Millî Aşireti Ayaklanması (1 Haziran-8 Eylül 1920)

- Kurtuluş Savaşı sırasında İngilizler ve Fransızların kışkırtması üzerine Urfa'da Millî Aşiret tarafından çıkarılan ayaklanmadır.
- Millî Aşireti'n reisi İsmail ile Halil, Bahur, Abdurrahman ve Mahmut adlı elebaşları, Doğu'da bir Kürdistan Devleti kurmak düşüncesi ile ayaklanmışlardır (24 Ağustos 1920).

- Büyük bir kuvvetle harekete geçen asiler, Viranşehir'i aldıktan sonra Karakeçi Aşireti'ne mensup olanları öldürmüşler, fakat daha sonra yapılan çatışmada, büyük çoğunluğu ortadan kaldırılmıştır.

BMM'nin Ayaklanmalara Karşı Aldığı Önlemler

Büyük Millet Meclisi Karşı Fetva

Damat Ferit Hükümetinin fetvalarına karşı Ankara Müftüsü Rıfat Hoca'dan (Börekçi)

16 Nisan **1920'de Millî Mücadele'yi destekleyen bir fetva** alınarak camilerde okutuldu.

Böylelikle **halk bu konuda bilinçlendirildi.**

Hıyanet-i Vataniye Kanunu (29 Nisan 1920)

• Asayişin sağlanması için **29 Nisan 1920'de Hıyanet-i Vataniye Kanunu** Meclisten çıkarılarak **Damat Ferit hain ilan edildi ve vatandaşlıktan çıkarıldı.**

• Bunun yanında **Büyük Millet Meclisine karşı çıkanlar ve ayaklananların vatan haini sayılarak idam cezasına çarptırılacakları halka bildirildi.**

Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi

• Halkın aydınlanması için Ankara'da Hâkimiyet-i Millîye gazetesi çıkartılarak halk gelişmelerden haberdar edildi.

Anadolu Ajansının kuruluşu 6 Nisan 1920

- Millî Mücadele tarihinde önemli bir yere sahiptir.
- **Millî Mücadele'yi desteklemek ve Türk milletini bilinçlendirmek** için gazete çıkarılması yeterli olmadı.
- Bu gazetelerin **ihtiyaç duyduğu haber ve malzemelerin, kaynağından alınması** gerekiyordu.
- Ayrıca **bağımsızlık için verilen mücadelenin haklılığı dünya kamuoyuna anlatılmalıydı.**
- Bu amaç doğrultusunda vakit kaybedilmeden çalışmalara başlandı ve **6 Nisan 1920'de**

“Anadolu Ajansı” kuruldu.

İstiklal Mahkemelerinin kurulması (11 Eylül 1920)

Büyük Millet Meclisi isyancıların, yağmacıların, casusların ve asker kaçaklarının vargılanması için 11 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemelerinin kuruldu.

San Remo Konferansı

- 18-26 Nisan 1920 tarihinde **San Remo Konferansı'na katılan İtilaf Devletleri, hazırladıkları barış antlaşmasının taslağını Osmanlıya kabul ettirmek için bir temsilci istedi. Konferansa Tevfik Paşa başkanlığında bir heyet gönderildi.**
- Paris'e giden Türk Heyeti 11 Mayıs 1920'de kendilerine sunulan barış şartlarını **“Antlaşma Sartlarının bağımsız bir devlet anlayışıyla bağdaştırılması mümkün değildir.”** diyerek kabul etmedi.

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)

Ankara'da B.M.M. çalışmalarına başlaması, İstanbul hükümetini tanımadığını ilan etmesi, itilaf devletlerinin Osmanlı Devleti ile yeni bir barış antlaşması yapmalarını gerekli hale getirmiş ve I. Dünya Savaşını Osmanlı Devleti içinde bitirecek bir antlaşma yapmışlardır.

Çünkü Mondros Ateşkes Anlaşması bir barış antlaşması değil, adı üstünde ateşkes antlaşması idi.

Bu antlaşmanın yapılma sebepleri şunlardır:

1. Boğazların kesin durumunu belirlemek
2. İzmir'in Yunanlılara bırakılması ile ortaya çıkan İtalyan Yunan anlaşmazlığını gidermek
3. Artan Türk halkının tepkisini azaltmak
4. İstanbul hükümetinin durumu
5. Mevcut durumunun düzenlenmesi

Bu amaçla;

- **18-24 Nisan tarihlerinde San-Remo'da İngiliz, Fransız ve İtalyan temsilcileri bir metin üzerinde anlaştılar.**
- Mayıs ayında Osmanlı temsilcisine durumu bildirdiler.
- Paris konferansında (17 Haziran 1920) Damat Ferit Türk tarafının isteklerini bildirdi ise de SanR kararlarının değişmeyeceği ve 27 Temmuz 1920'ye kadar anlaşmayı imzalamaları istendi.
- **Padişah Meclis-i Mebusan'a en son iş olarak Sevr antlaşmasını kabul ettirdi ve 10 Ağustos 1920 de anlaşma imzalandı.**

Sevr Antlaşmasının Özellikleri:

- **Bu anlaşmayı onaylayacak bir meclis olmadığı ve uygulama alanı bulmadığı için "ölü doğmuş bir anlaşmadır." Hukuken geçersizdir.**
- **Anlaşmayı imzalayanlar 19. Ağustos 1920'de B.M.M. tarafından vatan haini sayılmışlardır.**
- **Türk Milletini yok saymaktadır.**
- **Son maddesi diğer maddelerin ön şartıdır.**
- **Sevr Anlaşması ülkeyi sömürge yapan bir anlaşmadır.**

MİLLÎ MÜCADELEDE DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ

Kurtuluş Savaşında Cepheler

- Dünya savaşında pek çok cephede savaşan Osmanlı Devleti Mondros Ateşkesi ile savaştan çekilince ülkenin her bölgesinde düşman işgali görülmeye başladı.
- Yer yer işgallere karşı direnişler kendini gösterdi. Düzenli ordu kuruluncaya kadar Anadolu'da mücadele Kuvayı Milliye birlikleri tarafından yürütüldü.

Doğu

Cephesi

Açılma

Nedeni:

- Doğu Anadolu'da **Wilson ilkelerine bağlı olarak bir Ermeni devletinin kuruluşunu** gerçekleştirmek.
- Mondros Ateşkes Anlaşmasınının 24. Maddesine bağlı olarak bölgenin kendilerine ait olduğunu

söyleyen Ermenilerin halka zulüm yapmaları.

Not: **Ermeniler Tanzimat Fermanı ile diğer azınlıkları gibi haklar elde etmiş, Islahat Fermanı ile kilise ve okul açmışlar, Berlin Anlaşması ile Rusya ve İngiltere desteği alırlar.**

1. Dünya savaşı ile Ruslara Kafkas Cephesinde yardım ettiler.

- Sovyet Devrimi, ile Gürcistan ve Ermenistan devletleri kuruldu.
- Sevr Antlaşması ile Ermeniler devlet kurmaya kalkışınca 1920'de Kazım Karabekir Ermeniler üzerine yürüdü ve Ermeniler barış isterler.

Gümrü Anlaşması (3 Aralık

1920) Buna göre;

- Kars ve dolayları B.M.M.'ne bırakılır.
- Ermeniler Sevr barış anlaşmasına geçersiz sayarlar.
- Bu anlaşma ile Ermeni sorunu çözüldü. Doğu güvenliği sağlandı.
- Buradaki birlik, araç ve gereç batıya kaydırılır.
- Halkın B.M.M.'ye olan güveni artar. Gümrü anlaşması ile B.M.M. ilk kez tanınır.
- İlk siyasi ve askeri zafer elde edilir.
- Ermeniler Sevr Antlaşması'nı tanımayarak Doğu Anadolu Bölgesindeki amaç ve isteklerinden vazgeçti.
- Ermenistan BMM Hükûmetinin varlığını tanıyan ilk devlet oldu.
- Eriyan bölgesinde Sovyet Ermeni Cumhuriyeti kuruldu.
- Gümrü Antlaşması, doğu sınırının belirlenmesine katkıda bulundu.
- Sovyet Rusya ile yapılan 16 Mart 1921 tarihli Moskova ve 13 Ekim 1921 tarihli Kars antlaşmalarıyla Gümrü Antlaşması teyit edildi.

Güney Cephesi

- Mondros Ateşkes Anlaşmasının uygulanması sırasında Güney Cephesi oluştu.
- Bu cephede Fransız ve Ermenilerle mücadele edildi.

Başlıca mücadele yerleri şunlardır:

- Adana Cephesi: Fransızlara karşı,
- Antep Cephesi: Fransızlara karşı,
- Maraş Cephesi: Fransızlara karşı,
- Urfa Cephesi: Fransızlara karşı

Not: Bu cephe savaşlarında Şahin Bey, Sütçü İmam gibi mücahitler etkili oldu. Antep

“Gazi”: Maraş “Kahraman”, Urfa “şanlı” isimlerini aldı.

Burada verilen mücadeleler Sakarya Savaşı sonunda Fransızlarla yapılan Ankara Anlaşması ile sona erdi. Suriye sınırı bugünkü Hatay dışında belirlendi.

Düzenli Ordunun Kurulması

- Kuvayı Millîye şefleri bağımsız hareket ettiği için diğer direniş güçleriyle birliktelik sağlanamıyordu.

- İhtiyaçlarını halktan karşılayan bu birlikler bazen adaletsiz davranışlar sergileyebiliyordu.
- Meclis, 12 Temmuz 1920'de toplanarak bir düzenli ordunun kurulmasına karar verdi.
- Bunu gerçekleştirmek için de Kuvayı Millîye 'de bulunan yetenekli milislerin düzenli askerî birliklerin kadrolarına geçirilmesi ve halktan savaşacak yaşta olanların ise askere alınması sağlandı.
- Kasım 1920'de ikiye bölünerek Batı Cephesi'nden yeni bir taktik uyguladı.
- Batı Cephesi'nin kuzey bölgesine Albay İsmet Bey (İnönü) Bey, güney bölgesine ise Albay Refet Bey (Bele) komutan olarak atandı.
- Fevzi Paşa Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı görevlerine atandı.
- Batı Cephesi Kumandanlığından alınan Ali Fuat Cebesoy ise Moskova Büyükelçisi olarak Rusya'ya gönderildi.

I. İnönü Muharebesi (6-10 Ocak 1921)

Nedenleri:

- Çerkez Ethem'in ayaklanmasından Yunanlıların yararlanmak istemeleri,
- Yunanlıların Ankara'yı almak ve B.M.M.'nin dağıtmak istemeleri,
- Türk ordusunun toparlanma ve yeniden teşkilatlanmasının engellenmesi isteği,
- Daha önce İzmir ve Bursa'yı ele geçiren Yunanlıların Eskişehir'i de alarak Anadolu'da önemli bir stratejik noktayı ele geçirmek istemeleri

Yunanlılar 6 Ocak 1921'de saldırıya geçtiler.

Sonuçları:

- 6 Ocak'ta başlayan Yunan ileri harekâtı 10 Ocak'ta duruldu.
- Halkın savaşma gücü ve B.M.M. desteği arttı.

Yunanlılar ilk kez Anadolu'da düzenli bir ordu ile karşılaştı ve yenildiler. Kuvayı Seyyare'nin kaldırılması ve düzenli ordunun kuruluşu kesinleşti.

- Askere alma işleri hızlandı.
- İsmet İnönü generalliğe yükseldi.
- Düşman kuvvetler arasında görüş farkları belirdi.
- Teşkilat-ı Esasiye kanunu kabul edildi.
- Londra Konferansı toplandı.

- Afganistan'la dostluk anlaşması imzalandı (1 Mart 1921).
- İstiklal Marşı kabul edildi (12 Mart 1921).
- Moskova Antlaşması imzalandı (16 Mart 1921).

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun Kabulü (20 Ocak 1921)

- 20 Ocak 1921'de kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunuyla Türkiye Devleti'nin ilk anayasası düzenlenmiş ve Teşkilat-ı Esasiye kurucu bir anayasa olarak kabul edilmiştir.
- Devletin resmî ismi 3 ve 10. Maddelere göre "Türkiye" olarak belirlenirken bu anayasadan önce "Büyük Millet Meclisi" ismiyle anılan Meclis "Türkiye Büyük Millet Meclisi" şeklinde yeniden adlandırılmış ve böylelikle Meclise resmîyet kazandırılmıştır.

İstiklal Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

- Mehmet Akif Bey Ankara'daki Taceddin Dergâhında yazdığı ve Türk ordusuna ithaf ettiği şiirini yarışmaya gönderdi.
- Türk ordusuna hitap edilen bu şiir Türkiye Büyük Millet Meclisinin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda kabul edildi.
- Mecliste İstiklal Marşı'nı okuyan ilk kişi Hamdullah Suphi Bey oldu.
- İstiklal Marşı daha sonra Osman Zeki Üngör tarafından bestelendi.

Londra Konferansı (23 Şubat- 12 Mart 1921)

- İnönü Savaşı'nın kazanılması uluslararası alanda büyük yankı uyandırdı. İtilaf Devletleri Londra'da bir konferans düzenleyerek yapacakları ufak değişikliklerle Sevr Antlaşması'nı, BDM'ne kabul ettirmeyi planlıyordu.
- Konferansta bir uzlaşma sağlanamadı ve konferans bir sonuç alınmadan dağıldı.
- Londra Konferansı ile Türk milleti, Millî Mücadeleyi ve haklı davasını Avrupa devletlerine duyurdu.
- Ayrıca bu konferansta İtilaf Devletleri arasındaki fikir ayrılığı iyice derinleşti.

Türk-Afgan Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)

Tarafların amacı:

- BMM Hükûmetini tanıtmak,

- Karşılıklı olarak yardımlaşmayı sağlamak,

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

Tarafların amacı:

- İki ülke arasındaki siyasi ve askerî ilişkileri başlatmak, karşılıklı olarak tanınmak,
- **Sovyet Rusya, BMM Hükûmetini tanıyan ilk Batılı devlet olmuştur.**

II. İnönü Muharebesi (23 Mart-1 Nisan 1921)

Nedenleri:

- Londra Konferansından bir sonuç alınamaması ve Türk tarafının konferansı terk etmesi,
- Sevr anlaşmasının kabul edilmesini hızlandırmak arzusu ile itilaf devletlerinin Yunanistan'ı kışkırtmaları,
- Yunanlıların I. İnönü'deki kaybettikleri prestiji tekrar sağlamak istemeleri,
- Yunanlıların Ankara'yı alarak B.M.M.'yi dağıtmak isteği,
- Yunanlıların Pontus Rumlara yardım isteği

Sonuçları:

- Yunan ordusu yenildi.
- Türk Halkının B.M.M. 'ye inancı arttı.
- Mustafa Kemal "**siz orada yalnız düşmanı, değil, milletin makus tarihini yendiniz.**" sözü ile İsmet İnönü'ye moral desteği verdi.
- Fransızlar görüşmeler yapmak için Ankara'ya temsilci gönderdi.
- İzmir'in Yunanlılara bırakılmasına kızan ve Türk halkının mücadele azmini anlayan İtalyanlar Anadolu'dan çekilmeye başladılar (5 Temmuz 1921).

Eskişehir Kütahya Savaşları (10-24 Temmuz 1921)

Nedenleri:

Yunanlıların:

- I ve II. İnönü savaşlarında kaybettikleri prestiji tekrar sağlamak istemeleri,
- Türk ordusunun toparlanmasını sağlamadan yeni bir saldırı ile yok etmek istemeleri,
  - Batılı devletlere savaş güçlerini gösterip, desteklerinin devamını sağlamak istemeleri,

- II. İnönü savaşında ulaşamadıkları amaçları gerçekleştirmek istemeleri.

Sonuçları:

- 10 Temmuz'da başlayan bu saldırılar sonunda Afyon, Kütahya, Eskişehir ve Bilecik gibi önemli stratejik yerler elden çıktı.
- Türk ordusu fazla kayıp vermeden geri çekildi.
- Yunanlılar Sakarya Nehrinin batısına kadar ilerlediler.
- B.M.M."nde değişik görüşler ve kargaşalar baş gösterdi.

Türk ordusunun Sakarya nehrinin doğusuna geçirilmesiyle;

- Zaman kazanmak
- Ordunun eksiklerini tamamlamak
- Düşmanı tanımadığı bir alana çekmek amaçlanmıştır.

Maarif (Eğitim) Kongresi (16-21 Temmuz 1921)

Mustafa Kemal Paşa bir yandan cephede düşmanla savaşırken bir yandan da eğitimle ilgili çalışmalar yapıyordu.

15 Temmuz 1921'de, Ankara'da Maarif Kongresi düzenlenerek eğitimin sorunları, okul ve öğretmenlerin durumları tartışıldı ve problemlere çözümler arandı.

Eskişehir-Kütahya Savaşları'nın olduğu bir zamanda eğitim kongresinin düzenlenmesi oldukça önemli bir gelişmeydi.

Mustafa Kemal Paşa kongrenin açılış konuşmasında kongrenin "ilim ve irfan kongresi" olduğunu belirterek sözlerine başladı.

Öğretmenlerin kalkınma ve aydınlanmadaki önemine ve üstlenecekleri vazifeye değindi.

Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutanlık Yetkisi (5 Ağustos 1921)

Yunan ordularını yenebilmek ve işgalleri önleyebilmek için kararların ve tedbirlerin acilen alınması gerekiyordu.

BMM'de başlayan gizli oturumlarda Mustafa Kemal Paşa'ya verilecek olan Başkomutanlık yetkisi tartışıldı. Çoğunluğun kabulüyle 5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa, Başkomutan olarak 3 ay süreyle yetkilendirildi.

Tekalif-i Milliye Kararları (Milli Vergi) (7-8 Ağustos 1921)

- **Millî Mücadelenin başarıya ulaşması mevcut durumunun düzelmesi, ordunun silah cephane vb. ihtiyaçlarının karşılanmasında idi.**
- B.M.M.'nin yeterli mali gücü yoktu. Bu sebeple topyekûn mücadele için **"...her evden ordunun ihtiyacı için bir kat çamaşır, bir çift çorap... vb"** ihtiyaçlar üç gün içinde komisyonlara teslim edilmesi ile ilgili kararlar yayımlandı.
- Her il ve belde komisyonlar kuruldu.

Sakarya Meydan Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921) Nedenleri:

- Türk ordusunun önemli yerleri kaybetmesi ve ordusunun Sakarya'nın doğusunda beklemesi,
- Yunanlıların Türk ordusuna son darbeyi vurmak istemesi,
- Ankara'yı alma, Sevr'i kabul ettirme, Pontuslara yardım, Batılı devletlerin desteğini sürdürmeyi Yunanlıların istemesi.

Sonuçları:

- 10 Eylül günü başlayıp 22 gün süren savaşla Türk ordusunun II. Viyana bozgunundan beri devam eden geri çekilişi, taarruza dönüştü.
- Yunanlılar batıya doğru çekilmeye başladılar, Taarruzdan savunmaya geçtiler.
- Başkomutan sıfatı ile Mustafa Kemal en ileri hatlarda savaşmış, ordunun savaş gücünü arttırmıştır. - **"Hattı müdafaa yoktur, Sathı müdafaa vardır"** emrini veren M. Kemal vatanın topyekûn savunulmasını istemiştir. Savaşlarda yeni bir taktiktir.
- Halkın morali ve B.M.M.'ye olan güveni arttı.
- Yunanlılara itilaf devletlerinin güveni sarsıldı.
- İtilaf devletleri arası anlaşmazlıklar arttı.
- Mustafa Kemal'e "Mareşallik" ve "Gazilik" unvanları verildi (19 Eylül 1921).
- Kars anlaşması yapıldı (13 Ekim 1921).
- Fransa ile Ankara anlaşması imzalandı (20 Ekim 1921).
- **Savaş paralosı "ya istiklal ya ölüm" dür.**
- Ukrayna ile anlaşma yaptı.

Mustafa Kemal Paşa'ya "Gazilik" unvanı ve "Mareşallik" rütbesi verilmesi:

- Zaferin ardından TBMM 19 Eylül 1921'de toplanarak bir kanun hazırladı.
- Bu kanunla Türk milletinin bir şükranı olarak **Mustafa Kemal Paşa'ya "Gazilik" unvanı ve "Mareşallik" rütbesi verildi.** Bu zaferin ardından uluslararası siyasi başarılar da devam etti.

Kars Antlaşması (13 Ekim 1921)

- **Sovyet Rusya'yla yapılan Kars Antlaşması (13 Ekim 1921) ile Ardahan Türkiye'de, Batum ise Gürcistan'da kalmak şartıyla doğu sınırlarımız belirlenmiş oldu.**

Ankara Antlaşması (20 Ekim 1921)

- Yine Sakarya Zaferi'nden sonra 20 Ekim 1921'de Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalanarak Hatay hariç güney sınırlarımız belirlendi. Böylelikle Güney Cephesi kapanmış oldu. Burada bulunan mevcut Türk birlikleri Batı

Cephesi'ne sevk edildi.

Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebeleri (26 Ağustos-9 Eylül 1922) Neden:

- Yunan ordusunu yurttan atmak,
- Misak-ı Milli sınırları içinde düşman bırakmamak ve bağımsız bir Türk devleti kurmak,
- İtilaf Devletlerini kesin bir barış antlaşması öncesinde savaş gücü bakımından sıkıştırmak ve üstünlüğü ele geçirmek.

Sonuçları:

- Sakarya savaşı öncesi yapılan ateşkes anlaşmaları ile zaman kazanan Türk ordusu eksiklerini tamamladı ve Kütahya- Eskişehir sınırına yerleşmeye çalışan Yunan kuvvetlerine karşı kesin taarruzu Türk ordusu 4. kez yetkileri süresiz uzatılan M. Kemal önderliğinde saldırıya geçti.
- **Hedef "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" oldu.**
- Yunan ordusu Anadolu'dan çekilmeye başladı. 9 Eylül'de İzmir'in kurtuluşu ile, Yunanlılar Anadolu'dan atıldı (18 Eylül 1922).

- 11 Eylül'de Bursa alındı.
- Türk ordusu kesin bir başarı elde etti.
- Dumlupınar Muharebelerinde önemli başarılar elde edildi.
- Türk ordusu itilaf devletlerini ateşkese mecbur ettiler.

Not: Bu savaşta, Kocatepe, Anıttepe Dumlupınar, Aslıhanlar mücadeleleri Mohaç 'tan sonraki en önemli imha hareketidir.

Mudanya Ateşkes Anlaşması (11 Ekim 1922)

- Büyük Taarruz Zaferi'nin ardından Türk ordusu İstanbul ve boğazlar bölgesine ilerlemeye başladı.
- İngiltere, savaştan çekilen müttefikleri Fransa ve İtalya'nın aksine savaşa devam edebilmek için sömürgelerinden yardım istedi.
- Ancak bu yardım çağrılarına hiçbir şekilde destek bulamadı. Ayrıca Sovyet Rusya'nın, savaşın devam etmesi hâlinde
- Türkiye'nin yanında olacağını açıklaması, İngiltere'nin antlaşmaya yaklaşmasında etkili oldu.
- Mudanya Ateşkes Anlaşması'ndan sonra Refet Paşa (Bele) Doğu Trakya'yı teslim almak üzere harekete geçti.
- İstanbul'da sevgi ve coşkuyla karşılandı (19 Ekim 1922).
- Mudanya Ateşkes Anlaşması askerî zaferleri noktalayan siyasi bir başarı oldu. İngiltere TBMM'yi resmen tanıdı. • Böylelikle Doğu Trakya ve İstanbul sınırlarımıza katıldı.

Lozan Barış Antlaşması (24 Temmuz 1923)

- Mudanya Ateşkes Anlaşması esnasında, taraflar arasında kesin bir barışın sağlanması için İsviçre'nin Lozan şehrinde görüşmelerin başlaması gerektiğine dair karar birliğine varılmıştı.
- Bu durumun ardından İtilaf Devletleri, TBMM Hükûmetini İsviçre'nin Lozan kentine davet ederek barış konferansının başlamasını istedi.
- **Lozan Barış Antlaşması'nın Türk tarihinde ayrı bir yeri ve önemi vardır.**

Bu antlaşmayla

- Sevr Antlaşması ortadan kaldırılmış ve yeni kurulan Türk Devleti uluslararası alanda resmen tanınmıştır.

- Böylelikle Türkiye'nin bağımsızlığını ve egemenliğini sınırlandıracak bütün tehditler etkisiz hâle getirilmiştir.
- Misak-ı Millî sınırları büyük oranda gerçekleştirilmiş,
- Anadolu'daki Türk varlığı devam ettirilmişti.

Lozan Antlaşması önemi nedir?

- **Lozan Antlaşması ile, maddeleri Osmanlı İmparatorluğu için son derece ağır olan Sevr Antlaşması geçersiz sayıldı.**
- **Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'ndan geriye kalan tüm haklarından feragat etti**

ve karşılığında Müttefik Devletler, Türkiye Cumhuriyeti egemenliğini resmi olarak tanıdı.

Lozan Antlaşması neden imzalandı?

Yunan askeri birliklerinin Anadolu topraklarından çekilmesiyle beraber Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Ankara merkezli Türk Ulusal Hareketi hükümeti, Osmanlı İmparatorluğu tarafından imzalanan 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nın dayattığı toprak kayıplarına karşı çıktı.

Lozan Antlaşması sayesinde Doğu Anadolu, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin toprağı sayıldı.

LOZAN ANTLAŞMASI'NDA GÖRÜŞÜLEN KONULAR:

1) Türkiye sınırı

Lozan Antlaşması kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye sınırı 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması'na göre belirlendi.

Yunanistan sınırı, Mudanya Ateşkes Antlaşması'na göre belirlendi ve Meriç Irmağı Türkiye ve Yunanistan'ı ayıran sınır olarak kabul edildi.

İran sınırı, Kasr-ı Şirin Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Bulgaristan sınırı, 1913 tarihli İstanbul Antlaşması esas alınarak belirlendi.

Irak sınırı, İngiltere ile anlaşmaya varılarak çizildi. (Musul)

Ege Denizi'nde ise Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adası Türkiye'ye bırakıldı.

Diğer tüm adalar Yunanistan'a verildi. On İki Adalar ise İtalya'ya bırakıldı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası İtalya bu adaları Yunanistan'a bıraktı.

Hatay ise, 1939 yılında bölge halkının yaptığı referandumun sonucunda

Türkiye'ye katıldı. 2) Boğazlar meselesi

• **Boğazlar Türkiye'nin başkanlığındaki komisyon tarafından yönetilecek.**

Boğazların her iki tarafında bulunan 15-20 km'lik bölge, askeri faaliyetlerden tamamen arındırılacak.

Ticaret gemileri Boğazlardan barış zamanında serbest faydalanma hakkı elde edecek, savaş gemilerinin geçişi ise sınırlandırılacak.

Boğazlara yapılacak olası saldırılara karşı gereken önlemleri Milletler Cemiyeti alacak.

3) Osmanlı Devleti borçları

• **Osmanlı Devleti'nin 1854 yılından beri aldığı borçlar ödenemecek durumdaydı.**

• **TBMM heveti, Osmanlı Devleti'nden kalan borçları ödemevi kabul etti.**

4) Savaş tazminatı

• **Yunanistan'ın Türkiye'ye savaş tazminatı ödemesi kararlaştırıldı.**

• **Fakat ekonomik olarak zorda olan Yunanistan'ın bu borcu ödeyemeyeceğine kanaat getirildi ve Karaağaç ve çevresi tazminat olarak Türkiye'ye bırakıldı.**

5) Azınlıkların durumu

Lozan Antlaşması kapsamında **Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan azınlıkların tümü, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayıldı.**

Böylece **azınlıklara verilen ayrıcalıklar kaldırıldı ve yabancı devletlerin iç işlere karışmasının önüne geçildi.**

Azınlıklar konusunda alınan kararlara göre,

- Türkiye'de yaşayan Rumlar ve Yunanistan'da yaşayan Türkler yer değiştirdi.
- Nüfus mübadelesine İstanbul ve Batı Trakya'da yaşayan azınlıklar dahil edilmedi.

6) Kapitülasyonlar

- Lozan Antlaşması kapsamında TBMM heyetinin de kararlılığıyla yabancı devletlere tanınan tüm ayrıcalıklar sona erdi.

- Türkiye Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren tüm ticari kuruluşların Türkiye Cumhuriyeti yasalarına uyması zorunlu hale geldi.

7) Patrikhane

Ortodoks mezhebinin din merkezi kurumu İstanbul'daydı. **Siyasi faaliyet yapılması yasaklandı ve İstanbul din merkezi olarak korundu.**

8) Yabancı okullar

Lozan Antlaşması, **yabancı okulların Türkiye yasalarına uyması şartı getirdi.**

Yabancı okullarda dini ve siyasi eğitim yasaklandı.

Lozan Antlaşması'nın sonuçları nelerdir?

- Lozan Antlaşması sayesinde Türkiye Cumhuriyeti resmi olarak İtilaf Devletleri tarafından tanındı.
- Sevr Antlaşması feshedildi.
- Kapitülasyonlar tamamen kaldırıldı.
- Türkiye'nin verdiği bağımsızlık mücadelesi çok sayıda ulusa ilham kaynağı oldu.
- Rum ve Ermeni iddiaları sonlandı.
- Batılı devletlerle ilişkiler yumuşadı ve inkılaplara zemin hazırlandı.
- Kürdistan'ın kurulmasının önüne geçildi. • Barış sağlandı.

• Lozan Antlaşması'nda leyhimize sonuçlanan konular

Lozan Antlaşması'nda **başarı elde ettiğimiz konular** savaş tazminatı, kapitülasyonların kaldırılması, azınlıklar meselesi, İstanbul'un itilaf devletlerinden temizlenmesi, boğazlar ve daha sonra Türkiye'ye katılan Hatay konularıdır.

• Lozan Antlaşması'nda aleyhimize sonuçlanan konular

Lozan Antlaşması'nda **Batı Trakya'nın Yunanistan'a bırakılması, On İki Ada'nın kaybedilmesi, Osmanlı Devleti'nin borçlarının ödenmesi ve patrikhanenin İstanbul'da kalması** konuları aleyhimize sonuçlandı.

(<https://t.me/tarihogretmeni>) Telegram Kanal

Linkimizdir

III. ÜNİTE

ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI

III. ÜNİTE ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILABI

TÜRK İNKILABI

Osmanlı Devleti XIX. ve XX. yüzyılda çağdaş milletlerden geri kalmamak için çeşitli adımlar atmıştır. - Çağdaşlaşma adına birçok kanunlar çıkarılmış ve “ıslahat” adı verilen pek çok yenilikler yapılmıştı ama başarılı olunamamıştır.

- XX. yüzyılda, Atatürk önderliğinde birçok alanda yeni kurumlar oluşturuldu.
- **Çağın gereklerine uymayan eski kurumlar yenilendi.**
- **Türk milletinin tarihî birikimleri esas alınarak yapılan tüm bu çağdaşlaşma çabalarına Türk inkılabı adı verilir.**
- **Türk inkılabının esasları Atatürkçü düşünce sistemini oluşturur.**

ATATÜRK İLKELERİ

- Atatürk ilkeleri 6 ana ilkeden ve bütünleyici ilkelere oluşur.

- İlkeler dogmatik değildir.
- Durağan bir yapıda olmayıp dinamikdir.
- Çağdaş gelişmelere uygundur.
- Katı kuralcı değildir.
- Canlıdır.

İlkelerin uygulanışı sırayla şu yıllarda

oluşmuştur. **Temel ilkeler:**

- Milliyetçilik (Ulusçuluk) 1919
- Halkçılık 1920
- Cumhuriyetçilik 1923
- Laiklik 1924
- Devletçilik 1931 - İnkılapçılık 1931

Cumhuriyetçilik

- Atatürkçü düşünce sisteminin dayanağı olan **en temel ilke cumhuriyetçiliktir.**
- Cumhuriyet, milletin egemenliğini kendi elinde tuttuğu bir devlet şeklidir. - **Cumhuriyet'te egemenlik; kişi, zümre, sınıf gibi toplumun bir kısmına değil tüm halka aittir.**
- **Cumhuriyet yönetiminin esası;** Halkın ülke yönetiminde kendisini temsil edecek devlet başkanını, yöneticileri ve temsilcileri, anayasada belirlenen sürelerde, **seçim yoluyla** işbaşına getirmesidir. - **Cumhuriyet düşüncesinin temel felsefesi, millî egemenlik anlayışıdır.**
- 1919'da başlayan Millî Mücadele, kongrelerde alınan kararlarla, millî iradeyi esas alarak yürütülmüştür.

- 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla cumhuriyet yönetimine doğru giden süreç hızlanmıştır. **- 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile yeni Türkiye Devleti resmî olarak, millî egemenliğe dayalı bir yönetime kavuşmuştur.**

- Cumhuriyet yöntemlerinin temel ilkelerinden biri de devletin **yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrı olması anlamına gelen "kuvvetler ayrılığıdır.**

- Atatürk'e göre halkın kendini doğrudan yönetmesi demek olan demokrasi en ideal rejim olan Cumhuriyet içinde gerçekleşebilir.

"Türk Devleti'nin yönetim şekli Cumhuriyettir" İlkesi 1924 anayasasından itibaren bütün anayasamızda yer almıştır.

(TBMM'nin açılması, saltanatın kaldırılması, Halifeliğin kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, 1921 ve

1924 Anayasalarının kabulü, çok partili hayat denemeleri ilgili inkılaplar) =

Cumhuriyetçilikle ilgilidir.

NOT: Atatürkçü düşüncenin en büyük hedeflerinden birisi **millî egemenliktir.**

(Cumhuriyetçilik ilkesinin bütünüdür.)

Milliyetçilik (Ulusçuluk)

- **Atatürkçü düşünce milliyetçiliği esas alır.**

- Milliyetçilik, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de temel felsefesidir.

- Millet "Sınırları belli toprak parçası üzerinde yaşayan, duygu, düşünce ve kültür özellikleriyle öteki toplumlardan ayrılan, birlikte yaşamalarına ve özgürlüklerine karşı bir tehlike belirdiği zaman tepki gösteren bir ya da birden fazla topluluğun oluşturduğu bütündür." - **Milliyetçilik kaynağını millettendir.**

- **Bu ilke Kurtuluş Savaşımızın çıkış noktasını oluşturmuştur.**

- Türk milliyetçiliği Fransız ihtilalinden sonra özgürlük düşüncesinin sonucu ırkçı ve dinsel milliyetçilik anlayışının birbirleriyle çarpıştığı bir dönemde doğdu.

- Türk milliyetçiliği, vicdan ve duygu işidir. Kader birliği yapmış herkesi Türk sayar. - **Bu ilke anlayışında kesinlikle ırk ve din birliği ölçü alınmaz.**

- **"Ne mutlu Türküm Diyene" sözü milliyetçilik anlayışının bir özelliğidir.**

- **Misak-ı Milli esastır.**

- **Milliyetçilik ilkesi tam bağımsızlığa dayanır.**

- Milli Ekonomi, Milli Egemenlik, Milli Kültür milliyetçilik temeline dayanan temel inkılaplardır.

- **Türk milliyetçiliğinin amacı, Türkün her alanda yükselmesidir.**

- Milliyetçilik duygusu mensubu olduğu milleti sevme yüceltme ve bu duygu gelecek nesillere aktarma duygusudur.

NOT: **Bu ilke ile ilgili inkılaplar; Türk Tarih Kurumunun ve Türk Dil**

Kurumunun açılması. - Üstün millet anlayışı ve ırkçılık reddedildiğinden Atatürk milliyetçiliği hukuk, özgürlük ve adalet ile uluslararası barış ve güvenliğin devamını arzular.

- Atatürkçü düşüncede milliyetçilik düşüncesi değerlerini tarihten aldığı için, çağdaşlaşmayı ilke edinir.

Halkçılık

- Aynı ülkede yaşayan, aynı kültürel özellikleri paylaşan, aynı uyruktaki insan topluluğuna halk adı verilir. - Halkçılık kavramı, Türk demokrasinin temelidir.
- Atatürkçü düşüncede halkçılık, herkesin kanun önünde eşitliğine, hiçbir kişi ya da gruba ayrıcalık tanınmamasına denir.
- Halkçılık ilkesi, **millî iradeyi ve millî egemenliği** esas alan Atatürkçü düşüncenin doğal bir sonucudur.
- Halkçılık ilkesi, siyasi alanda demokrasi düşüncesinin karşılığıdır.
- Sosyal adalet, sosyal güvence ve ekonomik yönden güçsüz kesimlerin korunmasını esas alan sosyal devlet anlayışı halkçılığın bir gereğidir. - Bu ilke Milliyetçilik ve Cumhuriyetçiliğin tabii sonucudur.

NOT: Bu ilkeyle ilgili kanunlar: Aşar vergisinin kaldırılması, Medeni kanun kabulü, Kadınlara Siyasal Haklar Verilmesi, Kılık Kıyafet Kanunu, Soyadı Kanununun Kabulü, Bazı Unvan ve Lakapların Kullanılmayacağına Dair Kanun Halkçılık ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

Devletçilik

Devletçiliğin esası, başta ekonomi olmak üzere her alanda devletin planlamacı bir tutum takınmasıdır.

Devletçilik ilkesi, devletin planlama görevinin yanında bireysel faaliyeti ve çalışmayı da kabul eder. Zaman içerisinde **devletçilik ilkesi** sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamış, devletin millî birlik ve beraberliğin korunması, toplumun çağdaş ve dinamik bir yapıya kavuşturulması için devletin rol oynamasına kadar sınırları genişletilmiştir.

- Türkiye **1933'ten** itibaren **devletçilik politikasını** yaygın olarak tatbik etmeye başlamıştır. Teşvik-i Sanayi Kanunu, I. Beş Yıllık Kalkınma Planı Devletçilik ilkesi ile ilgilidir.

Laiklik: Dinî olanla dünyevi olanın birbirinden ayrılmasıdır.

- Laik bir devlet bireyin tüm inanç ve ibadet hakkını tanır.
- Vatandaşların inançlarını özgürce yaşaması için gereken tüm tedbirler alınır.
- Atatürk inkılapları ile siyasal, sosyal, kültürel ve hukuksal alanlarda yapılan tüm düzenlemelerde laiklik düşüncesi esas alınmıştır.
- Laiklik yoluyla devlet yaşamında aklın ve bilimin egemen olması sağlanır.

- Laiklik düşüncesi dinin alternatifi değildir. - Laiklik ve demokrasi, daha özgür bir din alanının oluşması için yardımcı öğelerdir.
- **Laiklik düşüncesi**, inanç özgürlüğü ve demokrasi ile ilgili sorunların bilimin ışığında ve bilimsel yöntemlerle çözümlenmesini öngörür.

(Saltanatın Kaldırılması, Halifeliğin Kaldırılması, Öğretimin Birleştirilmesi, Şer'iye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması, Hukuk Alanında Yenileşme, Tekke, Türbe Zavivelerin Kapatılması) gibi İnkılaplar **Laiklik** alanında gerçekleştirilmiştir.

İnkılapçılık

- Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişikliklere **İnkılap** denmektedir.
- **Türk toplumunu çağın gerisinde bırakan kurumları ortadan kaldırmak veya bu kurumları yeni gelişmelere uygun hâle getirmektir.**
- **İnkılapçılık ilkesi çağdaşlaşmayı sağlayan güçtür.**
- Atatürk inkılapları çerçevesinde yapılan her yenilik hareketi, Atatürkçü düşüncenin inkılapçılık ilkesi kapsamında değerlendirilir.
- İnkılapçılık ilkesinin uygulanması, Cumhuriyet'in ilk yıllarında aydın bir nesil oluşmasına zemin hazırlamıştır.
- **İnkılapçılık ilkesi sürekli yenileşmeyi ve çağın gereklerine ayak uydurmayı amaçlamıştır.** - Çağ dışı kalmış kurumların, çağa uygun olanlarla değiştirilmesidir.

İlkenin amacı Türk milletinin en kısa zamanda çağdaş medeniyetler üzerine çıkarmaktır.

SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 23 Nisan 1920 yılında kurulan **Meclis kurucu meclisti. (BMM)** - Savaş sonrasında meclisin yenilenmesi düşüncesi ağırlık kazandı.
- M. Kemal'e karşı saltanatın kaldırılması ile bir muhalefetin oluşması,
- I. TBMM'nin savaş sırasında yıpranması,
- Yeni Türk Devletini çağdaştırma düşüncesi,
- 23 Nisan 1923'te yeni bir meclis oluşturmaya çalışıldı.

M. Kemal daha önce oluşan Müdafaa-i Hukuk grubunu esas alarak 9 Ağustos 1923'te yeni Türkiye'nin ilk siyasi partisini kurdu.

- Halk Fırkası 11 Ağustos 1923'te yeni çalışmalara başladı.
- II. Meclis oluştu.
- **İnkılapları gerçekleştiren meclis bu meclistir. (II. Meclis)**

Saltanatın Kaldırılmasının Nedenleri:

- **Lozan Konferansına TBMM yanında İstanbul hükümetinin de çağrılması (iki başlığı ortadan kaldırmak),**
- **TBMM açılışı ile saltanatın varlığının gereksizliği (Millet iradesinin gerçekleştirilmesi),**
- **Saltanatın varlığının millet iradesi ile uyuşmaması,**
- Padişahın TBMM karşı tavrının devam etmesi,
- **16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali ile Saltanatın işlerliğini kaybetmesi,** - Dini otorite ile siyasi otoritenin ayrılarak, Laikliğe geçişin hızlandırılmak istenmesi.

Sonuçları:

- **1 Kasım 1922' de saltanat kaldırıldı.**
- İngilizlerin padişahın Halifelik gücünü kullanarak etkili olması önledi.
- **Osmanlı Devleti son buldu.**
- **Halifelik makamına TBMM Abdülmecit Efendi atandı. (Böylece hem halk tepkisi önledi hem halifelik makamı korunarak, İngilizlerin bundan faydalanması önledi)**
- **TBMM Hükûmeti, Türk Milleti'nin tek temsilcisi olduğunu dünyaya ilan etti.**
- **Egemenlik TBMM'nin, dolayısıyla millî iradenin eline geçti.**
- **Saltanatın kaldırılması millî egemenlik anlayışının kökleşmesini sağladı. -**
Cumhuriyete giden yolu açıldı.

Önemli Not: Saltanatın kaldırılması, Atatürkçü düşüncenin cumhuriyetçilik ilkesi doğrultusunda Millî Mücadele'yi yapan **I. TBMM'nin yaptığı tek inkılap** olmuştur.

Ankara'nın Başkent Oluşu

- Saltanatın kaldırılmasından sonra, yeni Türkiye'nin başkentinin neresi olacağı problemi çözüldü.

- **Millî Mücadele yıllarında TBMM'nin Ankara'da olması,**
- **Burasının güvenli bir konumda olması,**
- **Millî Mücadele sonrası imparatorluktan millî bir devlet yapısına geçilmesi,**

- **Yeni bir dönemin başlamasının da bir sembol olması nedeniyle** Ankara, TBMM'de 13 Ekim 1923'te çıkan kanunla resmen Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti oldu.

Cumhuriyetin ilanının Nedenleri:

- 23 Nisan 1920'de oluşan Meclis'in millet egemenliğine dayanması,
- **Kurtuluş savaşının kazanılması,**
- **Lozan Barış Antlaşması sonrası yeni Türkiye Devleti'nin uluslararası alanda resmen kabul edilmesi, - Yeni bir meclisin oluşması,**
- TBMM'de oluşan siyasi gruplar arasında çıkan fikir ayrılıklarının siyasi krize dönüşmesi,
- **Saltanatın kaldırılmış olması,**

- Devletin yönetim biçiminin belirgin olmaması,
- Devletin rejimi ve devlet başkanlığını belirlemesi zorunluluğu, - Kamuoyunda cumhuriyet düşüncesi zemininin oluşması.

Sonuçları:

- 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.
- “Türkiye Devleti'nin şekli cumhuriyettir, Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur” şeklinde kanunlaştı.
- Cumhuriyetin ilanından sonra seçimlere geçildi.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı; İsmet Paşa da ilk Başbakanı olarak seçildi.

- Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Türk tarihinde yeni bir dönem açıldı.
- Millî egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu düşüncesi resmen gerçekleşti.
- Meclis hükûmeti sisteminden, kabine sistemine geçilerek hükûmet kurma bunalımı aşıldı. - Yeni Türkiye devletinin yönetim sisteminin resmî olarak cumhuriyet olmasıyla rejimin adı belirlenmiş oldu.
- İleriki yıllarda yapılacak olan inkılaplara da elverişli bir zemin hazırladı. - Cumhuriyetin ilanıyla, Atatürk ilkelerinden cumhuriyetçilik ilkesi havata geçirilmiş oldu.

Halifeliğin Kaldırılması

- Hazreti Muhammed'in vefatıyla İslâm devletlerinde devlet işlerinin yürütülmesi işini halifeler üstlendiler.
- Devlet başkanları halife ismi ile birlikte anıldı.
- Mamlukların ortadan kalkması ile Yavuz Sultan Selim Döneminde Osmanlı Devlet'ine geçen halifelik (1517),

Saltanatın kaldırılmasına kadar (1 Kasım 1922) saltanatla birlikte anılan bir siyasi güç oldu.

- Saltanatın kaldırılması ile halife, siyasi yetkilerinden ayrılıp dini yetkiler ile varlığını sürdürdü. - Eski rejim yanlıları Cumhuriyet'e karşı muhalefetlerini ifade edebilmek için halife Abdülmecit etrafında etkili olmaya başladı.
- "TBMM halifelerin halifede TBMM'nindir” düşüncesi ile hareket ediyorlar ve yeni rejime karşı cesaretleniyorlardı.

-3 Mart 1924'te dönemin Urfa Milletvekili Şeyh Saffet Efendi ve 53 arkadaşının verdiği kanun teklifi TBMM tarafından kabul edildi ve böylece halifelik makamı kaldırıldı.

Halifeliğin kaldırılması ile birlikte yaşanan gelişmeler:

- Halife Abdülmecid Efendi ve bütün Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarıldı.
- TBMM'ye sunulan kanun tekliflerinin kabulü ile Erkan-ı Harbiye Reisliği ile Şer'iyeye ve Evkaf Vekâletleri de kaldırıldı. - Ordu ve din işleri siyasetten ayrıldı.

Anayasa Hareketleri

- Hukuk düzenleri iyi işleyen devletler sağlıklı ve uzun yaşarlar.
- Adalet bir devletin vatandaşlarının en önemli ihtiyacıdır.
- Adalet ise iyi işleyen hukuk kuralları ile sağlanır.
- Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM açıldığında Osmanlı Kanun-ı Esasi'si yürürlükteydi.
- Millî egemenliğe dayalı meclisin ve hükûmetin işleyişini Kanun-ı Esasi'si ile sürdürmek sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.
- Teşkilat-ı Esasîye Kanunu bu sorunları ortadan kaldırmayı hedef aldı.
- 20 Ocak 1921'de kabul edilen ilk anayasa 23 madde ve bir ek maddeden oluştu.
- Cumhuriyetin ilanı ile savaş döneminin olağanüstü şartlarında yapılan Teşkilat-ı Esasîye yeni dönemin ihtiyaçlarını karşılayamadı. - 20 Nisan 1924'te yeni anayasa TBMM'de kabul edilerek yürürlüğe girdi.

1924 Anayasası ile;

- Egemenliğin kavitsiz şartsız millete ait olduğu kabul edilmiştir.
- Türkiye Devleti'nin bir cumhuriyet olduğu belirtilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin dininin İslam, başkentinin Ankara, resmî dilinin Türkçe olduğu kabul edilmiştir.
- Yasama TBMM'ye, yürütme Cumhurbaşkanı ve hükûmete, yargı ise bağımsız mahkemelere bırakılmıştır. **(Güçler ayrılığı)**
- Kamu özgürlükleri düzenlenmiştir. - 1924 Anayasası, 27 Mayıs 1960 askerî darbesine kadar yürürlükte kalmıştır.

Soru: 1924 Anayasa'sı zaman içerisinde ne gibi değişiklikler yapmıştır?

- 1928'de "Devletin dini İslam'dır." ibaresi anayasadan çıkarılmıştır.
- Kadınlara 1930'da belediye seçimlerinde, 1933'te muhtarlık seçimlerinde, 1934'te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. (Cok Önemli) - 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya girmiştir.

HUKUK ALANINDAKİ YENİLİKLER

Çağdaş Hukuk Sistemine Geçilmesi

- Türkiye Cumhuriyeti de dünya milletleri arasında güçlü bir biçimde yer almak ve çağdaş bir hukuk sistemi kurmak için birtakım yenilikler gerçekleştirmiştir.
- Osmanlı Devleti'nde şer'i (dinî) ve örfi (geleneksel) hukuk kurallarına dayanan bir hukuk sistemi oluşturulmuştu.
- Batılılaşmak için şer'i ve örfi hukuk yerine akıl ve bilimsel düşüncüyü esas alan çağdaş ve laik hukuk kurallarının benimsenmesi hedeflenmişti.

- Türkiye Cumhuriyeti, millî ve üniter bir devlet anlayışını benimsediğinden dolayı hukuk alanında birliği sağlayıcı adımlar atmayı hedeflemiştir.

Üniter Devlet Anlayışı:

Merkezi idarenin üstünlüğüne dayalı ve idari birimlerin (ulusal ölçeğin altındaki birimlerin) sadece merkezi yönetimin devretmeyi uygun gördüğü yetkileri kullanabildiği, tek bir birim olarak yönetilen devlet anlayışıdır. - Hukuk alanında yapılan inkılaplarla Türk toplumunda birlik sağlanarak millî bünye güçlendirilmiştir.

- **Türkiye Cumhuriyeti Avrupa devletlerinin değişik yasalarından faydalanmıştır.**

- **İsviçre'den Borçlara Yasası**

- **İtalya'dan Ceza Yasası - İsviçre'den İcra ve İflas Yasası**

bunlardan bazılarıdır.

Türk Medeni Kanunu

- **Hukuk alanında kişilerin birbirleriyle ilişkilerini, aile, eşya, borçlar ve miras hukukunu düzenleyen kanuna, medeni kanun denilmiştir.**

- Osmanlı'nın son döneminde medeni kanun olarak **Mecelle** kullanılmıştır.

- Mecelle, İslâm hukukundan zamanın ihtiyaçlarına uygun kanunlar yapılabileceğini göstermiştir.

- **Mecelle, hukuk alanında batılılaşmaya yönelmesi nedeniyle yürürlükten kaldırılmıştır.**

- Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş, laik ve demokratik bir yapıya kavuşturulması hedeflendi.

- **İsviçre Medeni Kanun'u** Türk sosyal hayatına en uygun medeni kanun olarak kabul edildi.

- 17 Şubat 1926'da TBMM, çıkardığı kanunla Türk Medeni Kanunu'nu kabul etti. **Kanun 4 Ekim 1926'da yürürlüğe girdi.**

- Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile aile yapısı çağdaş toplumlara göre yeniden düzenlendi.

- **Türk toplumunda hukuksal eşitlik sağlandı.**

- Hukuk sisteminin laikleştirilmesi konusunda önemli bir adım atıldı.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Ülkede eğitim ve Kültür alanında çağdaşlaşmak amacı ile önemli çalışmalar yapıldı.

- **Mustafa Kemal Paşa 1 Mart 1922'de yeni dönemin eğitim anlayışını** belirtmiştir.

- Devleti yaşatacak, millî varlığının bilincinde olan çağdaş bir toplum da hedeflenmiştir.

- **Hedeflerin gerçekleşmesi de sağlıklı eğitim anlayışına ve sağlam bir eğitim sistemi kurmaya bağlanmıştır.**

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)

- Halifeliğin kaldırılması ile ülkedeki her çeşit eğitim ve öğretim kurumlarının denetimi devlet eline geçti ve tek elde toplandı.

- **Eğitim öğretimde dağınıklık ve çok başlılık ortadan kaldırıldı.**

- Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bütün okulların programlarının ve eğitim sisteminin düzenlenmesi **Millî Eğitim Bakanlığına** bırakıldı.
- **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**, eğitim sisteminde laik, millî, akla dayalı, bilimsel ve çağın sosyal ihtivaçlarına göre düzenleme yapabilme imkânı getirdi. - Azınlık okullarının denetimi sağlandı.
- Medreseler kapatıldı. (11 Mart 1924)
- Tevhid-i Tedrisat kanunu ile tüm okullar bir çatı altında toplandı.
- Bu uygulama sonunda medreselerde ikiliğin oluşmaması ve laikliğe geçişin hızlandırılması amaçlandı. - Din öğretimini devlet kendi üstüne aldı.
- Demokratik ve laik bir anlayış geliştirmeye çalışıldı.
- Bugünkü eğitim sisteminin temeli atıldı.
- Laikleşen eğitimin millî olma niteliği de sağlaştırıldı.

Harf İnkılabı (1 Kasım 1928)

- Türkler tarih içinde Uygur, Göktürk, Arap ve Latin alfabeleri kullanmışlardır.
- Yeni Türk alfabesi Latin alfabesi esas alınarak hazırlandı.
- Alfabe değişikliği eğitim ve kültür alanında kalkınma için önemli bir adımdır.
- 1 Kasım 1928'de yeni harflerin kullanılması bir kanunla resmî hâle geldi.
- 3 Kasım 1928'de yürürlüğe giren kanunla bütün resmî yazışmaların yeni Türk harfleri ile yapılması yasal zorunluluk oldu.
- Yeni harflerin resmen kabulü ile **ülkede okuma yazma seferberliği** başlatıldı.
- **11 Ekim 1928'de Millet Mekteplerinin açılması** kararlaştırıldı.

Gazi Mustafa Kemal, halkçılık ilkesi doğrultusunda kurulan ve kendisine **başöğretmenliği** teklif edilen **Millet Mektepleri** 'nin başöğretmenliğini kabul etti.

Tarih

Alanındaki

Çalışmalar -

Tarih bir milletin kimliğidir.

- **Milletin bireylerini ortak bir bilinçle birbirine bağlama işlevi görür.**
- **Atatürk, ortak bir payda oluşturacak millî kimlik inşası için Millî Mücadele sonrasında Türk tarihi çalışmalarına bizzat öncülük etmiştir.**
- Atatürk'e göre, millî kültürün temelleri esas olarak millî tarihte aranmalıdır.
- Yeni Türk tarih görüşüne "**Türk Tarih Tezi**" denmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih görüşü olan Türk Tarih Tezi, hanedan eksenli tarih yerine millet eksenli tarih yazımını esas almıştır.
- **Türk Tarih Heyeti "Türk Tarihinin Ana Hatları"** adlı bilimsel eseri meydana getirmiştir.
- Ardından **15 Nisan 1931'de Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) kurulmuştur.**
- Atatürk'ün katılımıyla 2 Temmuz 1932'de I. Türk Tarih Kongresi toplandı.

- 9 Ocak 1936'da Ankara'da Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi kuruldu. - **Tarih Alanındaki Çalışmalar milliyetçilik ilkesi** doğrultusunda atılan bir adım olmuştur.

Dil Alanındaki Çalışmalar

- Dil, millî kültürü kuşaktan kuşağa aktaran en güçlü araçtır.
- Milleti oluşturan etkenlerin en başında gelir.
- Türk dili, tarihî akış içerisinde Arapça ve Farsçadan aldığı kelime ve tamlamalarla özünden uzaklaşmıştı.
- 26 Eylül-5 Ekim 1932 tarihleri arasında, Atatürk'ün de katılımıyla I. Türk Dili Kurultayı toplandı.
- **12 Ekim 1932'de Türk Dili Tektik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu) kuruldu. - Kurumun kuruluş hedefi: Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmaktı.**
- Türk Dili Tektik Cemiyeti'nin 1936'da ortaya koyduğu "Güneş Dil Teorisi" de bu doğrultuda oluşturulan somut bir örnektir.

Türk Dil Kurumu: Türk dilini zenginleştirmek, canlı tutmak ve yabancı kelimelerden kurtarmak için yapılan çalışmalar ve açılan kurumların faaliyetleri Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi gereğidir.

Üniversite Reformu

- Darülfünun, Cumhuriyet öncesinde Batılı ölçütlerde kurulmuş yükseköğretim kurumlarından biriydi.
- Darülfünûn, üç kez kapatılmış ancak 1900 yılından itibaren sürekli eğitime geçmişti.
- Yeni Türkiye Cumhuriyeti 1931 yılında Darülfünunda yeni bir düzenleme yapılmasına karar verdi.
- Düzenlemenin nasıl yapılacağı konusunda yabancı bir uzmandan yararlanılması uygun görüldü. - 16 Ocak 1932'de Cenevre Üniversitesinden Türkiye'ye gelen Prof. Dr. Albert Malche (Albert Malke) incelemelerde bulundu ve hazırladığı raporu Millî Eğitim Bakanlığına sundu.

NOT: 31 Mayıs 1932'de çıkan kanunla Darülfünun kapandı.

- 31 Temmuz 1933'te İstanbul Üniversitesi kuruldu.

- 1925'te Ankara Hukuk Mektebi açıldı. - 1936'da Dil ve Tarih, Coğrafya Mektebi açıldı.

Güzel Sanatlar ve Spor

- Türk inkılabının toplum hayatına getirdiği en büyük dönüşümlerden birisi de güzel sanatlar alanında olmuştur.
- Atatürk, sanat alanındaki gelişmelere öncülük ederek çağdaş uygulamaların hızlı bir biçimde gelişmesini sağlamıştır.
- **1926'da açılan Gazi Eğitim Enstitüsünde resim bölümü açılmıştır.**

- 1928'de Osmanlı döneminden kalan **Sanavi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisine dönüştürülerek çağdaş bir nitelik kazandırılmıştır.**
- 1937'de İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır.
- Müzik alanında klasik Türk müziği yanında halk müziği araştırmaları ve çok sesli Batı müziği çalışmalarına yer verilmiştir.
- **1924'te Musiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu) kurulmuştur.**
- 1932'de Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası kurulmuş, 1934'te Millî Musiki Akademisi, **1936'da Ankara Konservatuarı açılmıştır.** - Darülbeydi, 1934'te çağın gereklerine göre İstanbul Şehir Tiyatrosuna dönüştürülmüştür.

TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Ülkede çağdaşlaşmayı, demokratikleşmeyi ve laikleşmeyi hızlandırmak için toplum yaşantısı ile ilgili düzenlemeler yapıldı.

Şapka İnkılabı ve Kıyafette Yapılan Düzenlemeler (25 Kasım 1925)

- Osmanlı toplumunda II. Mahmut döneminde Fes kullanılmaya başlanmıştır.

- Çağdaşlaşmak ve Batılılaşmak amacıyla "Şapka kanunu" çıkarıldı.

- İlk kez M. Kemal şapkayı Kastamonu'da giyerek bu yeniliği başlattı.

3 Aralık 1934'te çıkarılan başka bir kanunla, dinî kıyafetlerin din adamları tarafından yalnızca ibadethanelerde kullanılabilmesi zorunluluğu getirildi.

- Ülke de kılık kıyafet birliği sağlanmaya çalışıldı.
- Diyanet İşleri başkanı, Haham babası ve Patrikler dini kıyafetle dolaşabilecekleri.
- Laiklik ilkesi çerçevesinde yapılan şapka, kılık ve kıyafet düzenlemeleriyle hem toplumda laiklik anlayışı güçlendirildi hem de kıyafette birlik sağlanarak Atatürkçülük' ün halkçılık ilkesi doğrultusunda sosyal eşitlik sağlanmış oldu.

Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

- Osmanlı toplum yapısı içinde Allah'a erişmek maksadı ile bir yol ve yöntem takip eden dini akımlar mevcuttu.
- Bu yollara "Tarikat" adı verilmiştir.
- Tarikat üyelerinin bir araya gelip, zikir ve fikirle uğraştıkları yerlere de Tekke ve Zaviyeler adı verilmiştir.
- **Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında tarikatlar önemli görevler üstlenmişlerdir.** - Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sırasında Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi yenilik ve çağdaşlaşma hareketlerine ciddi tepkiler gösteren kurumlar olan **Tekke ve Zaviyeler, Şeyh Said isyanının olmasında da etkili oldu.**

- **30 Kasım 1925'te** çıkarılan bir kanunla çağdaşlaşma ve inkılap hareketlerinde önemli bir engel olarak görülen **Tekke, Zaviye ve Türbeler kapatıldı.**

Takvim, Saat ve Ölçülerde Yapılan Değişiklikler

- Osmanlı Devleti'nde sosyal yaşamda ve devlet hayatında kullanılan takvim, saat ve ölçüler çağdaş dünya ölçülerinden farklıydı.
- **Hukuk ve eğitim alanında yaşanan çok başlılık takvim, saat ve ölçüler alanında da kendisini gösteriyordu.**
- **Miladi takvim 1 Ocak 1926'dan** itibaren **Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî takvimi olarak yürürlüğe girdi.**
- 1928'de yeni Türk harfleri kabul edildi. Bunun yanında batılı ülkelerin kullandığı rakamlar da kabul edildi. - **1931'de yapılan yasal düzenlemeyle bu alanda da dünyanın yaygın olarak kabul ettiği metre ve kilogram gibi ölçü birimleri kabul edildi.**
- Takvim, saat, rakamlar ve ölçüler konusunda çağdaş dünya ile uyumlu hâle gelen idari ve sosyal hayat **1935'te, hafta tatili düzenlemesiyle tamamlandı.**
- **Hafta tatili cuma gününden pazar gününe alındı.** - Bütün bu düzenlemelerle sosyal hayatın çağdaşlaşması ve laikleşmesi sağlandı.

Soyadı Kanununun Kabulü

- Bütün uygar toplumlarda bir önemli uygulama olarak göze çarpan soyadı uygulaması **toplum alanındaki karmaşayı önlemek amacı ile ortaya konmuş bir uygulamadır.**
- **Resmi işler kolaylaştırılmak istenmiştir.**
- **Halkçılık ilkesi Türk milletini ayrıcalıksız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle halinde kabul etmiştir. - Osmanlı Devletindeki uygulamalara 21 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu kabul edilerek son verilmiştir.**
- Ağa, hacı, hafız, hoca, molla, bey, beyefendi, hanım, hanımefendi, paşa, hazretleri gibi unvanların resmî kullanımı yasaklandı.
- Soyadı Kanunu'yla yapılan düzenleme, resmi işlerde yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırdı ve halkçılık ilkesi doğrultusunda toplumsal hayatta eşitliği sağladı.
- Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya TBMM tarafından **24 Kasım 1934'te "Atatürk" soyadı verildi.**

Türk Kadınına Verilen Haklar

- Türk kadını, Millî Mücadele Dönemi'nde gösterdiği fedakârlıkla tüm dünyaya örnek olmuştu.
- Atatürk, Cumhuriyet Dönemi'nde kadın haklarının gelişmesine bizzat öncülük etmiştir.
- **Kadınların sosyal hayatta erkeklerle eşit konuma yükseltilmesinde ilk adım 1926'da Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile atıldı.**
- Çağdaş bir Medeni Kanun'un kabulü ile kadınlara sağlanan haklar yasal güvenceye kavuştu.
- **1927-1928 öğretim yılından itibaren karma eğitime geçildi.**

- **Türk kadını erkeklerle aynı şartlarda eğitim ve iş yaşamına katılabileme hakkını elde etti.**
- Cumhuriyet kurulduğunda yükseköğretimde hiç kadın öğretim üyesi yokken, 1938 yılında bu sayı 99'a çıktı.

NOT: ÜNİVERSİTE SINAVINDA KRONOLOJİ ÇIKABİLİR LÜTFEN DİKKAT!

- **Kadınların siyasal eşitliğe kavuşturacak ilk adım 1930'da Türk kadınına belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmesiyle atıldı.**
- **1933'te Türk kadını muhtarlık seçimlerine katılma hakkı elde etti.**
- **5 Aralık 1934'te kadınlar genel seçimlerde de seçme ve seçilme haklarını kazandılar**

- 1935'te 18 kadın vekil milletin temsilcisi oldu.
- Türk kadını sosyal ve siyasal haklara dünyadaki birçok medeni ülkeden önce ulaştı. - Fransa'da kadınlar 1944'te, Yunanistan'da 1952, İsviçre'de 1974'te seçme ve seçilme hakkına kavuştu.

EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER

İzmir İktisat Kongresi

- I. Dünya Savaşı ve ardından Millî Mücadele, Türk milletinin ekonomik kaynaklarını tüketmişti. - Türk milletinin askerî ve siyasal alanda kazandığı büyük başarılar sonucu kurulan yeni Türkiye'nin, ekonomik bir savaş da vermesi gerekiyordu.
- **17 Şubat 1923'te yeni Türk Devleti'nin ekonomi politikasını belirlemek ve ülkeyi kalkındırmak için İzmir İktisat Kongresi toplandı.**
- Lozan Antlaşması öncesinde İzmir'de 1135 kişinin katıldığı bir iktisat kongresi yapıldı.
- **Misak-ı Ekonomi (Milli Ekonomi Andı) kabul edildi.**

Kongre Kararları

- **Hammaddesi yurt içinde olan sanayi dalları ve işletmeler kurulmalı,**
- **Küçük işletmelerden büyük işletmelere geçilmeli,**
- **Devlet bankası kurulup, özel teşebbüs desteklenmeli,**
- **Tekelleşmenin önüne geçilmeli,**
- **Tesvik kredisi verilmeli,**
- **Dış rekabet gücü olanlar desteklenmeli,**
- **Devlet ekonomik görevler almalı, özel teşebbüsün yapamadığı işleri devlet üslenmeli.**
- **Bu uygulama "devletçilik" ilkesi olarak Atatürk ilkelerinde yer almıştır.**

Kongrenin Önemi

- **Siyasal bağımsızlık yanında ekonomik bağımsızlıkta hedeflenmiştir.**
- **Ekonomide "devletçilik" ilkesi ortaya çıkmıştır.**

- 1934'te yürürlüğe konulan "**Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı**" ile kalkınma hamlesi devlet gözetiminde ve müdahalesiyle gerçekleştirilmeye başlandı.

- Atatürk döneminde **Misak-ı İktisadi** programı çerçevesinde alınan ekonomik tedbirler sonucu kişi başına düşen millî gelir yükseldi. - Altın birikimi arttı.

- Sanayi, tarım, bayındırlık ve ulaştırma faaliyetlerinde geçmiş yıllara göre mesafe kaydedildi. - Türk ekonomisi kendine yetecek hâle geldi.

Sanayi ve Ticaret Alanındaki Gelişmeler (TARİHLER ÖNEMLİ LÜTFEN DİKKAT EDELİM) - Cumhuriyet döneminde kalkınmanın temeli sanayiye dayanıyordu.

- 26 Ağustos 1924'te Türkiye İş Bankası kuruldu.
- 19 Nisan 1925'te Ticaret Bakanlığı tarafından Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu.
- Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı. (28 Mayıs 1927)
- 1929 Ekonomik bunalımı ile yerli malı ve üretim kullanımını teşvik edildi.
- 1933'te ilk planlı ekonomi uygulaması olan 1. Beş yıllık kalkınma planı yürürlüğe girdi. - Karabük'te Demir Çelik Fabrikası açıldı. (1939) - Uşak'ta şeker fabrikası açıldı.
- Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kuruldu. (1935)
- Etibank kuruldu. (1935)

Tarım Alanındaki Gelişmeler

- Cumhuriyet döneminde ülkemizin ekonomisi tarıma dayalı olduğu için bu alanda da iyileştirme çalışmaları yapıldı.

Bu amaçla;

- **Aşar vergisi kaldırıldı. (17 Şubat 1925) (Halkçılık)**
- Halkçılık anlayışı doğrultusunda yapılan bu hamle ile devlet, en büyük vergi kaynağından vazgeçti.
- Ziraat Bankasından çiftçiye kredi sağlandı.
- 1929'da Ziraat Kredi Kooperatifleri kanunu çıkarıldı.
- Ziraat Yüksek Enstitüsü kuruldu.
- Bilinçli ziraat teşvik edildi.
- Halkçılık anlayışı doğrultusunda yapılan bu hamle ile devlet, en büyük vergi kaynağından vazgeçti.
- Ankara'da, Yüksek Ziraat Enstitüsü kuruldu, sonra Ziraat Fakültesi oldu.
- Tohum ıslahları yapıldı.
- Yeni ürün yetiştirilmesi teşvik edildi. (Çay, şekerpancarı gibi) - 1926 toprak reformu ile topraksız köylüye toprak verildi.

Ulaştırma Alanındaki Gelişmeler

- Ulaşım meselesi millî birliğin sağlanması ve ekonomik kalkınma için en başta gelen konulardandı.
- Osmanlı Dönemi'nde Anadolu ve Trakya'da toplam 3350 km demir yolu vardı.

- Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye, tamamen kendi kaynaklarını kullanarak 1925-1933 yılları arasında 2048 km demir yolu yaptı.

ÖNEMLİ: 1 Temmuz 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu ile Türk kara sularında yalnızca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına gemi işletme hakkı verildi.

- Bu kanun, milliyetçilik ilkesi doğrultusunda atılan bir adımdı.

Sağlık Alanındaki Gelişmeler

- Cumhuriyet Dönemi'nin millî sağlık politikası; vatandaşların sağlığını korumak, ölüm oranını azaltmak, nüfusu artırmak, bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek ve bu yolla bireylerin sağlıklı yetişmesini sağlamayı hedef aldı.

- Numune hastaneleri, sağlık ocakları, doğumevleri açıldı.

- **1930'da Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarıldı.**

- Hıfzıssıhha Kanunu ile kolera, veba, tifo, tifüs, zehirlenme, çiçek, difteri, kızıl gibi hastalıkların ilgili birimlere bildirilme mecburiyeti getirildi.

- Bu tür salgın hastalıklar parasız tedavi edilmeye başlandı.

- **1923'te ise "Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin adı değiştirilip Kızılay adı verildi.**

- Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması hedefine uygun olarak 1924'te Ebe Okulu, 1925'te ise Kızılay

Hemşire

Okulu açıldı. 1924'te İstanbul ve Sivas'ta sağlık memurları yetiştiren okullar açıldı.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARININ ÖNEMİ

- **Atatürkçü düşünce sistemi Türk milletinin kendi tarihî birikimleriyle çağdaş dünyaya uyumunu öngören bir sistemdir.**

- **Egemenliğin millete ait olduğunu savunur.**

- **Türk milletinin vatan ve millet sevgisi etrafında şekillenmesini öngörür.**

- **Türk millî kültürünün unsurlarını geliştirmeyi hedefler.**

- **Türk milletinin dünya milletleri arasında bağımsız ve özgür yaşama idealini gerçekleştirmeye çalışır. - Devletin yapısını ve sosyal hayatı çağdaştırmaya çalışır.**

- **Türk milletini medeni dünyanın bir parçası hâline getirmeyi hedefler.**

(<https://t.me/tarihogretmeni>) Telegram Kanal

Linkimizdir

I. ÜNİTE

İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

I. ÜNİTE

İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

I. DÜNYA SAVAŞI

Nedenleri:

1- Sanayi inkılabı sonucunda Pazar ve hammadde arayışından dolayı ortaya çıkan sömürgecilik yarışı ve ekonomik rekabet. (Genel neden)

2- Milliyetçilik akımından etkilenen milletlerin Avrupa devletleri tarafından kısıktılması (Genel neden)

3- Bloklaşma ve silahlanma (Genel)

4- Almanya ile Fransa arasında Alsace-Lorraine bölgesinden kaynaklanan çekişme (Özel neden)

5- Balkanlarda Rusya ile Avusturya Macaristan İmparatorluğu arasında Rusların Panslavizm politikasından kaynaklanan gerginlik. (Özel)

6- Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi (özel)

7- İtalya'nın Akdeniz çevresine hâkim olmak istemesi (özel)

Saray Bosna'da Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırp tarafından öldürülmesi ile savaş başlamıştır. (28 Haz. 1914)

I. DÜNYA SAVAŞI SONUNDA YAPILAN ANTLAŞMALAR

Almanya ile "Versay", Avusturya ile "Sen-Jermen", Macaristan ile "Triyanon", Bulgaristan ile "Növyi" ve Osmanlı Devleti ile "Sevr" Barış Antlaşmaları imzalanmıştır. (Sovyet Rusya BrestLitowskAnt. ile savaştan çekilmiş Kars, Ardahan ve Batum'dan Osmanlıya geri vermiştir. (3 Mart 1918)

Bu antlaşmaların ortak özellikleri

- Yenilen devletlerin topraklarını küçültmek, bazılarını işgal etmek veya yeni devletler kurmak.
- Askeri sınırlamalar getirmek.
- Ağır savaş tazminatları ödetmek ve ekonomik yükümlülükler getirmek.

CARLIK RUSYASININ YIKILIŞI VE BOLŞEVİK İHTİLALİ

Petersburg'da kadın işçilerin başlattığı grev bu hareketi dağıtmakla görevli askerlerin de katılımıyla bir devrime dönüşmüştür. (Mart 1917)

Çar II. Nikola tahttan çekilmiş ve Duma (Rus Meclisi) üyeleri tarafından geçici hükümet kurulmuştur. Sürgündeki "İlyiç Vladimir Lenin" in Petersburg'a dönmesiyle birlikte, "Barış, toprak ve ekmek" vaadiyle harekete geçen Bolşevikler yönetimi ele geçirmiştir. (Ekim 1917)

Lenin "Brest LitowskAntlaşması" ile I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. (3 Mart 1918)

Dış güçlerin desteklediği Çar yanlısı “Beyaz Ordu” ile üç yıl süren savaşlar Bolşeviklerin zaferi ile sonuçlanmıştır.

Lenin Bolşeviklerin güçlenmesi için “N.E.P. Politikası ’nı” (Köylü, küçük esnaf, tüccar ve yabancı sermayeye kolaylık sağlanmış, bankalar, büyük sanayi kuruluşları ve ulaşım devlet egemenliğine bırakılmıştır.) ilan etmiştir.(1921)

SSCB YÖNETİMİNDEKİ TÜRK TOPLULUKLARININ DURUMU

Bolşevik yönetimi; İngilizlerin desteklediği Türklerin ve diğer milletlerin bağımsızlık mücadelelerine engel olabilmek için onlara kendi geleceklerini belirleme hakkı tanımıştır.

Bunun üzerine Kazan Türkleri; İdil-Ural Devleti’ni, Kazaklar ise; Alaş-Orda Özerk Cumhuriyeti’ni ve Özerk Türkistan Cumhuriyeti’ni kurmuşlardır.

Sovyetler Birliği’nin kurulduğu dönemdeki karışıklıktan yararlanan Türkler; Başkurdistan Sovyet Cumhuriyeti, Harezm Halk Cumhuriyeti, Türkistan ve Kırgız Muhtar Cumhuriyetleri gibi bağımsız devletler kurmuşlardır.

Bu gelişmeler üzerine Sovyet yönetimi 1920 yılının sonlarına doğru Türk devletleri üzerinde doğrudan hakimiyet kurmaya yönelmişlerdir.

BASMACI HAREKETİ (1918-1931)

“Baskın yapan, hücum eden” anlamına gelen, Basmacı tabiri Çarlık döneminde Türkmenistan, Başkurdistan ve Kırım’da mücadele eden, Türk güçleri için kullanılmıştır.

Basmacı hareketinin tek amacı;

kavuşturaktır.

Enver Paşa’nın da katılımıyla (1921) sürmüştür.

Türkistan’ı Ruslardan kurtararak, bağımsızlığına Basmacıların mücadeleleri giderek artmış ve 1931 yılına kadar

Bu tarihten sonra Ruslar Basmacı Hareketi’ne kesin olarak son vermişlerdir.

5 Aralık 1936’da Batı Türkistan’da SSCB’ye bağlı Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan cumhuriyetleri kurulmuş fakat bu cumhuriyetlerin milli bir askeri güce sahip olma hakları kaldırılmıştır.

Sovyet yöneticileri II. Dünya Savaşı’ndan sonra Kırım Türkleri ile Kafkasya’da yaşayan Karaçay, Balkar, Ahıska (Meşhet), Çeçen ve İnguş Türklerini düşmanla iş birliği yaptıkları gerekçesiyle Orta Asya ve Sibiry’a sürgün etmişlerdir.

ORTADOĞU’DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI

Coğrafi konumu ve doğal zenginlik kaynakları ile önemli bir bölge olan Orta Doğu İran hariç Osmanlının egemenliği altındaydı.

XIX.y.y.'da Osmanlı Devleti'nin iyice zayıflaması sonucunda İngiltere, Fransa, Rusya daha sonra da Almanya ve İtalya bu bölge üzerinde hakimiyet mücadelesine girişmişlerdir.

XIX.y.y.'da. İttifak grubunda savaşa katılan Osmanlı'nın, savaş sonucunda yıkılması Orta Doğu'da bir otorite boşluğuna sebep olmuştur.

I. Dünya Savaşı devam ederken İngiltere, Fransa ve Rusya aralarında yaptıkları gizli anlaşmalarla Orta Doğu'yu paylaşmışlardır. (Savaştan çekilen Rusya bu anlaşmaları açıklamıştır.) ABD savaşa girerken yayınladığı Wilson İlkeleri ile Gizli Antlaşmaları kabul etmemiştir.

Ayrıca Osmanlı ülkesinde yaşayan Türklerin nüfus yoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız yaşayabileceklerini, azınlıklarında nüfus çoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız devletler kurabileceklerini belirtmiştir.

Fransa ve İngiltere zaman kazanmak amacıyla Orta Doğu'da yaşayan halkların kendi yönetimlerini kurabileceklerini bildirmişlerdir.

ABD'nin savaştan sonr;"Yalnızlık Politikası" na dönmesi İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'da kalmasına neden olmuştur

İngiltere ve Fransa Nisan 1920'de toplanan San Remo Konferansı'nda "Sevr Antlaşması'nın maddelerini belirlemişler ve Osmanlı topraklarını paylaşmışlardır.

Buna göre: Fransa: Suriye ve Lübnan'ı; İngiltere: Irak, Filistin ve Ürdün'ü almıştır. Ayrıca İngiltere: Daha önce işgal ettiği Mısır ve Kıbrıs'ı da resmen kendisine bağlamıştır. Bunun yanında Anadolu toprakları da paylaşılmıştır.

Wilson İlkeleri'nin toprak işgali olmayacak maddesine karşı da **"Manda ve Himaye"** sistemini benimsemişlerdir.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Osmanlı yönetiminde sorunsuz yaşayan bölge halkı bağımsızlık vaadiyle İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci devletler tarafından kandırılmışlardır.

Bu devletlerin izlediği politikalar, bölgenin siyasi haritasının değişmesine ve günümüze kadar süren sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İngiltere ve Orta Doğu:

İngiltere'nin Uzak Doğu'daki sömürgelerine ulaşma da en kısa yol olan Orta Doğu 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması ve XIX.y.y.'da. sonlarında bölgede önemli petrol rezervlerinin bulunmasıyla önem kazanmıştır.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Almanya'nın Osmanlı ile iş birliği yaparak, **Hicaz Demiryolları Projesi** ile bölgede üstünlük sağlaması **İngilizlerin çıkarlarına ters düşmüştür.**

II.Abdulhamit döneminde **“İslamcılık” politikası** izlenerek, milliyetçiliğe dayalı ayaklanmaların önlenmesi için Hicaz Emiri Şerif Hüseyin İstanbul'da tutulmuştur.

“İttihat ve Terakki” yönetimi ise bu politikayı terk ederek, Şerif Hüseyin'i bölgeye göndermiş bu durum İngilizlerin kışkırtmalarına yol açmıştır.

İngilizlerin kışkırtmaları sonucunda Orta Doğu'daki yerel liderler Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başlamışlardır.

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Arabistan Yarımadası:

İngiltere'nin bağımsızlık vaadi üzerine Hicaz Emiri Şerif Hüseyin kendisini “Arap Ülkeleri Kralı” ilan ederek, oğullarını da Irak ve Ürdün'e kral tayin etmiştir.

Şerif Hüseyin'in 5 Mart 1924'te halifeliğini ilan etmesi Necd Emiri Abdülaziz İbn-i Suud ile karşı karşıya gelmesine sebep olmuştur.

Galip gelen İbn-i Suud kendini Hicaz ve Necd Kralı ilan etmiştir.

İngiltere tarafından 1927'de tanınan krallık 1932'de Suudi Arabistan Krallığı adını almıştır.

İngiltere İtalya'nın müdahalesi sonucunda Yemen'in de bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır. (1934)

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Irak:

Irak'a hâkim olmak isteyen İngiltere Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'ı Irak Krallığı'na getirmiştir. (1921)

Iraklıların başlattığı bağımsızlık mücadelesi sonucunda Irak, 1930'da bağımsızlığını kazanmış fakat II. Dünya Savaşı öncesinde İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

Ürdün: 1922'de İngiltere'nin mandası olarak kurulmuş, 1946'da bağımsız olmuştur.

Filistin: San Remo Konferansı'nda İngilizlere bırakılan Filistin'de ABD'nin desteğiyle Yahudi devleti kurma çalışmaları başlatılmıştır.

Mısır: İngiltere 1882'de Mısır'ı işgal etmiş, Osmanlı'nın savaşa girmesi üzerine topraklarına kattığını açıklamıştır. (1914)

Mısır 1922'de bağımsız olmuş ancak İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

FRANSA VE ORTA DOĞU:

San Remo Konferansı'nda Fransa'nın payına Suriye ve Lübnan düşmüş, Ayrıca Sevr Antlaşması ile Güney Doğu Anadolu'yu diğer İtilaf Devletleri ile birlikte de Boğazlar ve İstanbul'u işgal etmiştir.

Anadolu'da Türk kuvvetlerine karşı direnemeyen **Fransa Ankara Antlaşması ile Güney Doğu Anadolu'yu boşaltarak, Suriye'ye yönelmiştir.**

Fransa 1926'da Lübnan'a 1930'da; Suriye'ye bağımsızlıklarını vermiş fakat her iki devlet de Fransız mandasından kurtulamamıştır.

Fransa Suriye ve Lübnan'dan 1946'da tamamen çekilmiştir.

UZAK DOĞUDA YENİ BİR GÜÇ: JAPONYA

XIX.y.y.'da. İkinci yarısına kadar **Derebeylik (Feodal) Sistemi'nin hâkim olduğu Japonya dış dünyaya kapalı bir ülkedir.**

“Şogun” adı verilen ordu komutanı bu derebeylerin en güçlüsünden seçiliyordu.

Asıl güç “Şogun”un elinde olup, İmparator sembolik olarak devletin başındaydı.

Batılı devletlerle ticari anlaşmalar yapılması “Sogun” yönetiminin ülke üzerindeki etkisini kaybetmesine neden olmuştur. (1854)

İmparator Mutsihito'nun aydınların batı tarzı yenilikler yapılması fikirlerine destek vermesiyle birlikte Japonya'da **“Meiji Restorasyonu”** denilen reform süreci başlamıştır. (1867)

Meiji Restorasyonu ile:

1870 yılında ilk demiryolunun yapımına başlanması

-1871 yılında daymiyo adı verilen derebeylik sisteminin yıkılıp devlet yönetiminin yeniden organizasyonu -1871 yılında ilk gazetenin yayınlanması

-1872 yılında çıkartılan bir kanunla her kadın ve erkek Japon için ilköğretimin zorunlu hale getirilmesi -1873 yılında zorunlu askerlik sisteminin kabulü; bu politika sonucunda gerçekleştirilen bazı uygulamalardır. 1868'de feodal düzen yıkılarak, batı tarzı hükümet kurulmuştur.

Hukuki, sosyal, eğitim, askeri ve ekonomik alanlarda yapılan reformlar sonucunda Japonya XIX.y.y.'da. sonlarında güçlü bir devlet haline gelmiştir.

Sanayisi gelişen Japonya, hammadde ihtiyacını karşılamak için Asya kıtasına yönelmiştir.

Çin'den Kore'yi almışsa da batılı devletler ve Rusya'nın müdahalesi ile geri vermiştir.

Çin toprakları yüzünden Rusya ile yapılan 1904-1905 Savaşı'nı kazanan Japonya, bir süre sonra Kore'yi ele geçirerek, Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ

1929'da başlamış etkileri II. Dünya Savaşı'na kadar, yaklaşık 10 yıl devam etmiştir.

Kuzey Amerika ve Avrupa'da başlamış, sanayisi gelişen diğer ülkelerde de yıkıcı etkiler oluşturmuştur.

I.Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa dışında üretim oldukça artmış, sanayi ülkeleri ihraç ürünlerinden büyük kazanç sağlamışlardır.

1920'lerde ise tarımsal üretimdeki artış, tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesine sebep olmuş ve tarım ülkeleri ekonomik büyümeden faydalanamamıştır.

Amerika'da I. Dünya Savaşı'nın getirdiği zorluklar karşısında **küçük şirketler birleşerek, tekeller oluşturmuşlardır.**

Bu dönem de Amerikan banka ve şirketlerinin çalışma esaslarını düzenleyen yasaların yetersiz olması, yatırımcıların bilgilendirilmesinde ve denetleme de görülen eksiklikler ayrıca **verilen ekonomik kredilerin geri alınmaması ekonominin bozulmasını da etkili olmuştur.**

İngiltere’de para birimi Paund’un aşırı değer kazanması, ihracatta düşüşe ve ekonominin bozulmasına sebep olmuştur.

Almanya ise savaş tazminatlarını ödemek için karşılıksız para basmış bu da ülke de hiperenflasyona (**aşırı enflasyon**) sebep olmuştur.

New York Borsası 24 Ekim 1929 Perşembe günü (Kara Perşembe) dibe vurmuş bu süreçte **banka batmış, binlerce insanın mal varlığı yok olmuştur.** **cok sayıda**

Kriz en çok sanayileşmiş şehirleri vurmuş, bu kentlerde bir “**İssizler ve evsizler ordusu**” oluşturmuştur.

İnşaat faaliyetleri durmuş, tarım büyük zarara uğramış ve talebin düşmesi nedeniyle “**madencilik**” en fazla etkilenen sektörlerden biri olmuştur.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE AVRUPA

1.Barışın Sürekliliğini Sağlama Çabaları

I.Dünya Savaşı’nın galibi olan devletler tarafından savaş sonrasında barışı sağlamak amacıyla merkezi “CENEVRE” (İsviçre) olmak üzere “**Milletler Cemiyeti**” kurulmuştur. (10 Ocak 1920)

NOT: Türkiye 1932 yılında Milletler Cemiyeti’ne üye olmuştur.

Uluslararası barışı korumaya yönelik olarak Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya arasında “**Locarno Antlaşması**” imzalanmıştır. (Londra-1925)

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Çekoslovakya ve Belçika arasında **“Briand Kellogg Paktı”** imzalanmıştır.

(Paris 1928) Aynı yıl Sovyetler Birliği ve Türkiye’de bu anlaşmaya katılmıştır. (ABD ve Fransa öncülük etmiştir.)

NOT: **“Briand Kellogg Paktı”** ile **“Savunmaya dayanmayan savaş” kanun dışı sayılmış ve devletlerarası ilişkilerde “barışçı yollara” başvurulması esas alınmıştır.**

Bütün bu çabalar sorunları çözemediği gibi, **II. Dünya Savaşı’nı da engellememiştir.**

Avrupa’da Sosyal ve Ekonomik Hayat

- Avrupa içinde göçler artmıştır.
- İstihdam ve çalışma şartları yeniden düzenlenmiş bazı ülkelerde 8 saatlik işgünü uygulamasına geçilmiştir.
- Demokratik gelişmeler olmuş, bazı ülkelerde kadınlara da oy hakkı tanınmıştır.
- Ağır sanayi, silah ve motorlu taşıt imalatı canlanmıştır.
- İşçi sınıfı önem kazanmıştır.

Totaliter Rejimlerin Kuruluşu

Adolf Hitler’in “Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi” Almanya’da yönetimi ele geçirmiştir. (1933-Nazi Yönetimi)

Hitler’in 1 Eylül 1939’da Polonya’ya saldırması, II. Dünya Savaşı’nın başlamasına neden olmuştur.

İtalya’da savaşın neden olduğu huzursuzluklar, hükümet darbesi ile Faşist Parti’nin yönetime gelmesine sebep olmuştur. (1922)

Benito Mussolini başbakanlığa atanmış ve İtalya’da faşist iktidar yönetime gelmiştir.

İspanya’da Fransa ve SSCB’nin desteklediği “Cumhuriyetçiler” ile Almanya ve İtalya’nın desteklediği “Milliyetçiler” arasındaki mücadeleyi “Milliyetçiler” kazanmış böylece “Francisco François” iktidarı başlamıştır.

İspanya 1955’te BM’ye, 1958’de Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilatı’na girmiştir.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYA

- Savaş sırasında yaşanan ekonomik sıkıntılar, savaştan sonra tüketimin artmasına ve sanayinin gelişmesine neden olmuştur.
- Sanayide kullanılan petrol ve elektrik günlük hayatta yaygınlaşmaya başlamıştır.
- Kara-deniz-hava ulaşımı gelişmiştir.
- Şehircilik ve mimari gelişmiştir. (Bauhaus Mimari Akımı ortaya çıkmıştır.)
- Radyo yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Fotoğraf, çizgi film ve sinema gibi görsel sanatlar gelişmiştir.
- Albert Einstein başta olmak üzere bazı bilim adamlarının ülkelerini terk etmeleri bilimin uluslararası alanda gelişmesine neden olmuştur.
- Nükleer Enerji alanında önemli gelişmeler olmuştur.
- Sağlık alanında özellikle Biyoloji bilimi gelişmiştir. (Organ nakline başlanmıştır, Banting ve Best 1922’de İnsülin’i ayırtmış, Tüberküloza karşı 1921’de BCG aşısı Calmette ve Guerin tarafından bulunmuş, 1929’da Alexander Fleming Penisilin’i keşfetmiştir.
- Psikoloji ve Felsefe gelişmiş bu alanda önemli akımlar ortaya çıkmıştır. Fenomenoloji (Metafiziğe karşı çıkararak somut yaşantıyı temel alan felsefi görüş) ve Varoluşçuluk önemli Felsefi akımlardır.
- 1929’dan itibaren Geleneksel Tarihin temelini oluşturan, Savaş Tarihi; Kral ve İmparatorlar Tarihi önceliğini kaybederek, yerel tarih, sosyal, ekonomik ve medeniyet konularını ön plana çıkaran Yeni Tarih anlayışı benimsenmiştir.
- Batı medeniyeti ve bu medeniyetin dayandığı değerlerin sorgulanması Avrupa Edebiyatı’nı etkilemiştir. (John Steinbeck ’in Gazap Üzümleri adlı eseri 1929 Krizi’nden sonra Amerika’nın sosyal ve ekonomik durumunu anlatan önemli eserlerdendir.) •
Sanatta “Sürrealizm (Gerçeküstüçülük) Akımı” doğmuştur. Klasik Müzik ve Caz yaygınlaşmıştır.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Millî Mücadele’nin kazanılmasıyla imzalanan Lozan Barış Ant. ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sınırları çizilmiştir. (24 Temmuz 1923)

1923’ten sonra Lozan’da çözülemeyen Musul Sorunu ile aleyhimize çözülen Dış Borçlar, Suriye Sınırı, Nüfus Mübadelesi ve Boğazlar sorunlarına öncelik verilmiştir. Dış politikada “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesi benimsenmiştir.

a) Balkan Antantı (9 Şubat 1934)

II.Dünya Savaşı tehlikesine karşı Balkanlardaki sınırları korumak amacıyla Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında Atina’da imzalanmıştır.

b) Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

- Türkiye boğazların her iki yakasının silahsızlandırılması ve yönetiminin uluslararası bir komisyona bırakılmasını kabul etmek zorunda kaldığı için **“Boğazlar Sorunu” Lozan’da aleyhimize çözümlenmiştir.**

• İtalya’nın 1935’te Habeşistan’a saldırması, Almanya’nın Locarno Antlaşması son vermesi ve her iki devletin de hızla silahlanmaya başlaması **Türkiye’nin Boğazlar Sorunu ’nu gündeme getirmesine sebep olmuştur.**

- Türkiye boğazlar konusunda Sovyetler Birliği ve Balkan Pakti’ni imzaladığı balkan devletlerinin desteğini almıştır.

ÖNEMLİ: Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ne göre;

- 1-Boğazlar Komisyonu kaldırılarak, boğazların yönetimi Türkiye’ye bırakılacak.**
- 2-Türkiye Boğazlar ve çevresinde asker bulundurabilecek.**
- 3-Barış zamanında ticaret gemilerinin boğazlardan geçişi kontrollü olarak serbest olacak.**
- 4-Türkiye’nin yer almadığı herhangi bir savaşta tarafların savaş gemileri boğazlardan geçemeyecek. 5-Türkiye içinde bulunduğu bir savaş ya da güvenliğini tehdit eden bir durum karşısında boğazlar üzerinde tam yetkiye sahip olacak.**

c) Sadabat Pakti (8 Temmuz 1937):

- Doğu sınırlarımızı güvenlik altına almak amacıyla Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında imzalanmıştır. • 1980’de Irak-İran Savaşı’nın çıkması ile pakt sona ermiştir.

d) Hatay’ın Anavatana Katılması (30 Haziran 1939):

- Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan Hatay 1921 Ankara Ant. ile Fransız mandası olan Suriye’ye bırakılmıştır. (**Misak-ı Milli’den ikinci taviz**)
- 1938’de Hatay Cumhuriyeti kurulmuş, **Tayfur SÖKMEN** cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- 1939’da Hatay Meclisi oybirliği ile Hatay’ın anavatana katılmasını kabul etmiştir.

(<https://t.me/tarihogretmeni>) Telegram Kanal

Linkimizdir

II. ÜNİTE

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

[1939-1945]

II. ÜNİTE

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

(1939–1945)

1) SAVAŞIN GENEL NEDENLERİ

II. Dünya Savaşı çıktığında Avrupa’da birçok devlet diktatörlükle yönetiliyordu.

Avrupa’da demokrasilere karşı Üçlü Totaliter (baskıcı) rejim büyük bir tehlike oluşturuyordu (Stalin’in SSCB’si, Hitlerin Nazi Almanya’sı, Mussolini ’nin Faşist İtalya’sı).

İtalya ve Almanya’nın Saldırgan Tutumları (1936–1939)

İtalya’da ortaya çıkan Faşizm, Mussolini ’nin siyasetiyle tehlikeli bir boyut kazanmıştır.

Almanya’da aşırı milliyetçi düşüncelere sahip Nazilerin iktidara gelmesi (1933) Hitlerin Büyük Almanya, üstün Alman ırkı idealleri yolunda yaptığı çalışmalar dünya barışını tehdit etmeye başlamıştır.

Hitler, bütün Alman dilini konuşan toplulukları tek bir Alman devleti etrafında toplamayı amaçlamıştır.

Hayat Sahası:

Bu ifade Naziler tarafından Alman halkının yaşamını sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu ve özellikle de Slav halklarından alınması gereken toprakları anlatmak için kullanılmıştır (Kısaca Almanya, Avrupa’yı hayat sahası olarak görmektedir).

Bu doğrultuda, Almanya, Versay Antlaşmasına göre askersiz bölge olan Ren’e asker çıkartmış, İtalya ise Almanya’dan destek alarak Habeşistan’a saldırmıştır. Almanya ve İtalya’nın hızla silahlanarak yeni sömürge arayışına girmeleri, sömürgeleri tehlikeye giren İngiltere’yi tedirgin etmiştir.

Bu arada Nazizm ve Faşizm gibi katı totaliter rejimlerin uzlaşmaz tavırları İngiliz ve Fransızları savunma güçlerini arttırmak için bazı önlemler alma yoluna itmiştir.

Komünizm rejiminin Rusya’ya yerleşmesiyle bu ülkede silahlanma yarışı başlamış, Rusya, yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır. komünist rejimle

Bu arada savaş sonunda artan sorunlar ve işsizlik nedeniyle Avrupa'da komünizmin gelişmesi sonucunda bu duruma İtalya ve Almanya tepki duymaya başlamıştır.

I. Dünya savaşı sonunda yapılan ağır antlaşmalar ile Avrupa'da siyasi ve ekonomik dengelerin tamamen bozulması, özellikle de Almanya ile yapılan 1919 Versay Antlaşması'nın Almanya'nın büyümesini ve güçlenmesini önlemeye yönelik olması Almanya'nın bu antlaşmanın hükümlerini tanımamasına yol açmış ve bu durum II. Dünya Savaşının çıkış noktası olmuştur.

İtalya'nın I. Dünya Savaşından galip bir devlet olarak çıkmasına rağmen yeterince menfaat elde edememesi:

İtalya'nın, 1919 Paris Barış Konferansı'nda istediğini alamaması ve itilaf devletleriyle ilk görüş ayrılıklarını yaşaması.

İtalya'da iktidarı ele geçiren aşırı milliyetçi faşist partinin, yayılcı bir politika izlemesi 1935'te İtalya'nın, Habesistan'a saldırması.

Bizim Deniz:

Mussolini 'nin Akdeniz'de Roma İmparatorluğunu yeniden canlandırma projesidir.

Japonya'nın Sömürgeci faaliyetlere girişi ve Çin'e ait Mançurya'yı işgali (1931):

Milletler Cemiyetinden ayrılan Japonya II. Dünya savaşı öncesinde Mançurya'yı işgale yönelerek yayılcı bir politika izlemiştir. gücünü sürekli arttırmıştır.

Ortak Refah Alanı:

Japonya, yayılcı politikasını Asya devletlerinin dayanışması üzerine kurmuştur. Bu politikaya göre bazı Asya bölgeleri, Japonya'nın denetiminde olmalıydı.

Devletlerarasında Bloklama ve Hızlı Silahlanma yarışının tekrar başlaması:

İtalya, Almanya ve Japonya'nın yakınlaşarak aralarında ittifak kurmaları,

I. Dünya Savaşı öncesindeki gibi pazar ve hammadde arayışının beraberinde getirdiği silahlanma yarışı 1930'lu yıllarda dünya barışını tehlikeye düşürmüştür.

I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan barış antlaşmaları ile sınırların çiziminde “milliyetçilik” ilkesine dikkat edilmemesi ve yeni milliyetçi akımların ortaya çıkması da savaşın çıkışında etkilidir.

SAVAŞ ÖNCESİNDE YAŞANAN GELİŞMELER (BLOKLAŞMALAR)

a) MİHVER GRUBU (ÜÇLÜ PAKT): 1936 da Almanya ve İtalya tarafından kurulmuş, sonradan bu gruba Japonya’da dâhil olmuştur. Daha sonra bu gruba Bulgaristan, Macaristan, Finlandiya, Romanya da katılmıştır.

b) MÜTTEFİK GRUBU: İngiltere ve Fransa tarafından kurulmuştur. Rusya ve ABD’de bu gruba dâhil olmuştur. Müttefik devletlere daha sonra 30 civarında devlet katılmıştır.

c) Savaşı Durdurma Çabası: Savaş başlamadan önce İngiliz Başbakanı Chamberlain Neville’nin yatıştırma politikası da Almanya’yı durduramadı.

Almanya’nın, Çekoslovakya’yı işgal etmesi üzerine, İngiltere yatıştırma politikasını terk etti. Böylece İngiltere büyük bir savaşı önleyemeyeceğini anlamış oldu.

SAVAŞIN BAŞLAMASI

1 Eylül 1939’da Almanya’nın, Polonya’ya saldırmasıyla başlar.

Polonya’nın bir bölümünün Alman toprağı olduğunu iddia eden Hitler, Sovyetlerle anlaşarak Polonya’yı işgal etmiştir. Bunun üzerine Polonya’ya güvence veren İngiltere ve Fransa’da savaşa girmiştir. Başlangıçta Almanya; Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa’nın başkenti Paris’i ele geçirerek Mihver devletler üstün duruma getirmişken, ABD’nin müttefik devletler grubuna katılmasıyla savaşın seyri değişmiştir.

Barbaros’sa (Tayfun) Harekâtı:

SSCB, başlangıçta Almanya’nın yanında yer alırken daha sonra Almanya’nın “Barbaros’sa Harekâtı” ile Rusya’ya saldırması üzerine, Rusya Müttefikler grubuna geçmiştir.

Sovyet Rusya'nın Doğu Avrupa'da genişleme siyaseti izlemesini çıkarlarına aykırı gören Hitler, 1940'ta ani bir kararla Sovyetlere saldırmıştır.

Hitlerin amacı, hayat sahasını genişletmek, komünizmi yok etmektir. Ayrıca SSCB'nin doğal zenginliklerini almak, alt sınıf olarak gördüğü Slav halklarını sömürgeleştirmektir.

Pearl Harbour Saldırısı: Japonya'nın, Pasifik okyanusundaki (Hawaii'deki) Amerikan üssü olan Pearl Harbour'a 1941'de saldırması üzerine ABD müttefiklerin yanında savaşa girmiştir.

ABD, Japonya'nın **Pearl Harbour baskınına** karşılık savaşın bitişini hızlandırmak için **Hiroşima ve Nagazaki** kentlerine tarihte ilk kez atom bombası atmasıyla Japonya bir süre daha dirense de teslim olmuştur. Bunun üzerine savaş 1945 yılında sona ermiştir.

Atlantik Sözleşmesi (1941): İngiliz Başbakanı Churchill ile ABD Başkanı Roosevelt arasında imzalanmıştır.

Bu iki lider savaştan sonra dünyayı nasıl düzenleyeceklerine dair 8 maddelik bir sözleşme yapmışlar, **dünya haritasını nasıl düzenleyeceklerine dair kararlar almışlardır.**

Bu sözleşme ABD, henüz savaşa girmeden yapılmıştır (Bu sözleşme ABD'nin artık tarafsızlık politikasını terk ettiğini göstermektedir).

NOT: ABD'nin savaşa katılmasından sonra Almanya'ya karşı savaşa giren 26 devletin katılımıyla Atlantik Sözleşmesi esas olmak üzere BM bildirisi yayımlanmıştır. Böylece savaş sonrası kurulacak olan **BM'nin temelleri atılmıştır.**

Normandiya Çıkarması: ABD, İngiltere ve Kanada kuvvetlerinin 100 bin kişiyle Fransa'daki Almanlara ait üsse yaptığı askeri çıkarmadır.

Avrupa'nın kuzey kesiminde yapılan Normandiya çıkarması tarihin gelmiş geçmiş en büyük çıkarması olmuştur.

Bu çıkarma, 1000 uçak, 4 bin çıkarma gemisi ile yapılmıştır. Böylece Almanlar ağır kayıplar vermiş, Fransa'nın başkenti Paris kurtarılmıştır.

Rusya'nın da ileri harekâtıyla Almanya ve İtalya yerle bir edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine Mihver devletler grubu yetersiz kalmıştır. Rusya'nın ileri harekâtıyla Balkanları ele geçirip

Almanya'ya kadar ilerlemesi üzerine müttefikler Berlin'e girmiştir. Böylece Almanya çaresiz kalarak teslim olmuştur. Hitler ise bu durum karşısında intihar etmiştir.

SAVAŞIN SONU

1 Eylül 1939'da Almanya'nın, Polonya'ya saldırmasıyla başlayan 2. Dünya Savaşı,

Mayıs 1945'e kadar devam etmiştir.

Japonya'nın da teslim olmasıyla 10 Ağustos 1945'te yaklaşık 6 yıl süren 2. Dünya Savaşı müttefik devletlerin galibiyetiyle sona ermiştir.

10 Şubat 1947'de Paris Antlaşmasıyla savaş resmen bitmiştir.

II. Dünya Savaşında Türkiye'nin Tutumu:

1939–45 yılları Türkiye için de sıkıntılarla dolu bir dönem olmuştur.

Türkiye savaşa girmemekte kararlı olduğu halde çevresi bir ateş çemberi ile sarılmıştı.

Bu nedenle Türkiye ordusunu sürekli olarak savaşa hazır halde tuttu. Bütün ekonomik gücünü askeri harcamalara ayırmak zorunda kaldı. Bunun sonucunda Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşme çabaları oldukça zayıfladı, üretim düştü. Temel maddeler bile güç temin edilir duruma geldi. Her olasılığa karşılık önemli sayıda askeri birikim yapıldı.

Savaş boyunca 2 milyon insanı silah altında tutan Türkiye ekonomik gücünü askeri yatırımlara ayırmak zorunda kaldığı için 2. ve 3. Beş yıllık Kalkınma Planlarını uygulayamadı.

Savaşta **Türkiye için en büyük tehlike** Almanya'nın Balkanlara yayılmasıydı.

Yunanistan'ı işgal eden, SSCB'ye saldırıyı planlayan **Almanya, Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesini istemiş ancak bunu başaramayınca iki ülke 1941'de "Saldırmazlık Antlaşması" yapmışlardı.**

Buna göre Türkiye savaşta tarafsız kalacaktı (Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün politikalarıyla Türkiye savaşta yer almamıştır).

Ancak Türkiye'nin stratejik önemi nedeniyle hem Müttefik hem de Mihver devletler, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesi için çaba harcamışlardır.

İsmet İnönü, prensip olarak savaşa girmeyeceğimizi açıklamış ancak Türkiye'nin ihtiyaçları olan araç gereçlerin temin edilmesiyle savaşa girilebileceğini belirtmiştir.

Savaşın gidişatının netleşmesi üzerine Türkiye, 2 Ağustos 1944'te Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesmiş, 1945 yılı başlarında ise Almanya'nın yenilgisinin kesinleşmesi üzerine Türkiye, 23 Şubat 1945 tarihinde Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiştir

NOT: Türkiye'nin savaşa girişinin en büyük nedeni savaş sonrası oluşturulacak uluslararası kuruluşlara kolayca girebilmek ve imtiyaz alabilmek içindir.

Yalta Konferansı'nda, BM'nin kurulması için hazırlık konferansının ABD'nin San Francisco kentinde yapılması ve 1 Mart 1945'ten önce Almanya'ya savaş açan ülkelerin bu konferansa kurucu üye olarak katılabilmeleri esasları belirlenmiştir.

Bu nedenle Türkiye 1 Marttan önce Almanya'ya savaş ilan etmiş, 27 Şubat'ta BM Beyanname'si'ni imzalayarak, San Francisco Konferansı'na resmen davet edilmiştir. Böylece, 1945 yılında San Francisco Konferansı toplanmış, Türkiye'nin de katıldığı bu konferansta BM kurulmuştur. Türkiye'de bu örgütün kurucu üyelerinden biri olmuştur.

SAVAŞ SIRASINDA YAPILAN ÖNEMLİ KONFERANSLAR

a) Adana Mülakatı (1943):

Türkiye adına İsmet İnönü ile İngiltere Başbakanı Churchill arasında Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılan bir görüşmedir.

Almanya'ya karşı Balkanlarda cephe açılması gerektiğini, böylece Sovyet Rusya'nın yayılcı politikasının da önlenebileceği görüşülmüştür. Özellikle bu görüşmede müttefikler Türkiye'yi stratejik önemi nedeniyle savaşa sokmak için büyük uğraş vermişlerdir. Ancak Türkiye tarafsızlığını bir süre daha korumuştur.

b) Eden Menemenciöglü Görüşmesi (1943):

İngiltere ile Türkiye arasında, Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılmıştır. Ancak Türkiye bu teklifi reddetmiştir.

c) Tahran Konferansı (1943):

İngiltere-ABD ve Rusya arasında yapılmıştır. Bu konferansta yeni bir cephe açılması görüşülmüştür. Ancak Balkanlar yerine Normandiya çıkarması yapılmasına karar kılınmıştır. Ayrıca bu konferansta Sovyet Rusya, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesinde ısrar etmiştir.

d) Kahire Konferansı (1943):

ABD Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill ve Türkiye'den İsmet İnönü arasında yapılmıştır. Türkiye'nin müttefiklerin yanında savaşa katılmasını yeniden istemişlerdir. Türkiye ilke olarak öneriyi kabul etse de askeri ihtiyaçlarımızın karşılanması durumunda savaşa girebileceğini belirtmiştir.

e) Yalta Konferansı (Kırım-1945):

İngiltere-ABD-SSCB arasında yapılmıştır. Artık II. Dünya savaşının sonu hemen hemen bellidir. **Amaç** savaş sona ererken **müttefikler arasında artan sürtüşmeleri ve görüş ayrılıklarını sona erdirerek, ortak barış sistemi kurmaktır.**

Konferansta

- **Almanya'nın silahsızlandırılması,**
- **Almanya'nın işgalinin nasıl gerçekleştirileceği, hangi bölgelerin kimin kontrolünde olacağı (kimin Almanya'nın neresini alacağı)**
- **Avrupa'da nasıl bir düzenin kurulacağı görüşülmüştür.**

NOT: **Konferanstan en karlı çıkan devlet Rusya olmuştur.** Çünkü Rusya bütün doğu Avrupa'yı işgal etmiştir. Rusya'ya izin vermelerindeki amaç Nazizm'i ortadan kaldırmaktır.

f) Potsdam Konferansı (1945):

Bu konferansta Almanya'nın teslim olmasından sonra ortaya çıkan sorunlar görüşülmüştür.

Bu konferansın diğer konferanslardan farkı:

Savaşın nasıl biteceği değil barışın nasıl sağlanacağı konularının görüşülmesidir.

Berlin'de toplanan bu konferansa göre yapılacak barış antlaşmalarının temel ilkeleri belirlenmiştir.

Barışın nasıl sağlanacağı, kaybeden **Mihver devletleri** ile bazı stratejik bölgelerin kaderi görüşülmüştür.

Konferansta, Almanya'nın kaderinin ne olacağını belirlediler. Ayrıca bu konferansta SSCB, Türkiye'nin asla kabul etmeyeceği Karadeniz ve boğazlarla ilgili isteklerde bulunmuştur. SSCB, boğazlardan üs talep etmiştir.

Konferansta boğazların yeni bir yönetime kavuşturulması ve ABD'nin, boğazlarda söz sahibi olması konusunda uzlaşmaya varılmıştır.

SAVAŞ SIRASINDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

II. Dünya Savaşı yıllarında özellikle erkeklerin silah altında olmasından dolayı Cumhuriyet döneminin en düşük nüfus artış hızı gerçekleşmiştir. Bu dönemde ekonomik sıkıntılara rağmen, okul sayısını arttırmak, insan faktörünü geliştirmek amacıyla eğitime harcanan para da artmıştır.

Savaşın Türkiye'ye Ekonomik etkileri:

- Türkiye'de yarı seferberlik havası ile yetişkin nüfusun askere alınması üretimde düşüşe neden olmuştur.
- **Savunma harcamalarının artması yatırımların yapılamamasına yol açmış, mevcut yatırımların korunması temel politika haline gelmiştir.**
- Savaş bittiğinde Türkiye ekonomisi 1934'te bulunduğu gelişme düzeyinin altına düşmüştür. **En önemli gerileme tarımda olmuştur.**
- **Devletçilik politikası gereği** 1940'ta "**Milli Korunma Kanunu**" çıkartılmıştır. Bu kanun Türkiye'nin ekonomik politikalarını belirlemiştir. **Bu kanun hükümete, ekonomiye müdahalede sınırsız yetki vermiştir.**
- Bu dönemde dünyada üretim düştüğünden ithalatımız da azalmıştır. Böylece kıtlık ortaya çıkmıştır.
- **Devletin para basması üzerine enflasyon artmıştır.** Bu arada **Varlık Vergisi** ile özellikle gayri

Müslimlerden, biriken servetleri alınarak seferberliğe harcanmış, böylece yerli tüccarların azınlıkların yerini alması da kolaylaşmıştır.

- Savaşın sona ermesiyle çıkartılan "**Çiftçivi Topraklandırma Kanunu**" (1945) bir süre uygulandıktan sonra kaldırılmıştır. Ayrıca "**Toprak Mahsulleri Vergisi**" de çıkarılmıştır.

- Savaş sonunda Türkiye, **Devletçilik ilkesi doğrultusunda hazırladığı İkinci 5 yıllık Kalkınma Planını ortadan kaldırmış, yerine Marshall Planına katılmayı sağlayacak "Türkiye İktisadi**

Kalkınma Planı'nı 1947'de hazırlamıştır.

- Dış kredilere dayanan bu plan Türkiye'nin gelişmesine özellikle de tarımsal gelişmesine katkı sağlayacaktı.
- Sonuçta Türkiye, 1948'de yardım kapsamına alınarak OEEC'ye üye olmuştur

Köy Enstitüleri:

İlkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1940 tarihli yasa ile tarım işlerine elverişli geniş arazisi bulunan köylerde açılmıştır.

Köylülerin kendi yörelerinde pratik bilgilerle eğitilmesi için açılan okullardır.

Önceleri “iş içinde eğitim” ilkesi ile hareket eden bu okullar, giderek geleneksel, ezberci eğitimin yerleştiği öğretmen okullarına dönüştüler ve 1954’te kapatıldılar.

Varlık Vergisi:

Olağanüstü savaş koşullarının varattığı yüksek karlılığı engellemek amacıyla

1942’de çıkartılan, varlıklı zenginlerden alınan servet vergisidir. Bu vergi 1942 bütçesinin %80’ni oluşturmuştur. Verginin %87’si gayri Müslimlerden alınmıştır.

Ekmek Karnesi:

II. Dünya savaşı, kıtlık gibi olağanüstü bir durum yaşattığı için halkın günlük ekmek ihtiyacını karşılamak amacıyla çıkartılan karnedir.

NOT: Savaş yıllarında Türkiye’de kamu güvenliğini sağlamak için tüm illerde **karartma uygulanmış, Karadeniz’de Türk gemi seferleri durdurulmuştur.**

SAVAŞIN GENEL SONUÇLARI

- **Mihver devletler yenilmiş**, bunlardan **Almanya, İtalya, Japonya sömürgelerini kaybetmişlerdir.**
- Savaştan sonra Almanya doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Bu iki Alman devleti 1990’da birleşmiştir).
- Savaştan sonra İtalya’nın Kuzey Afrika’dan çekilmesiyle Libya devleti kuruldu. Fransa’nın sömürgesi olan Cezayir bağımsız oldu.
- İngilizlerin sömürgesi durumunda olan Mısır, Pakistan ve Hindistan bağımsızlıklarına kavuştular.
- **12 Ada savaştan sonra Yunanistan’a verildi (Böylece yapılan paylaşımda Türkiye umduğunu bulamadı).**
- Milyonlarca Yahudi’nin öldürülmesi üzerine BM desteği ile Yahudilere, Filistin’de devlet kurma hakkı tanındı. Böylece Amerika ve İngiltere’nin desteği ile 1948’de işgalci İsrail devleti kuruldu.
- Çin’de komünist rejim iş başına geldi.

- Savaş sonunda dağılan **Milletler Cemiyeti** yerine 46 devletin katılımıyla **BM** kuruldu (24 Ekim 1945). BM,
- 1948’de II. Dünya Savaşının kötü sonuçlarını göz önüne alarak “**İnsanlar Hakları Evrensel Beyannamesi**”ni hazırladı.
- Savaşta yaklaşık 56 milyon insan hayatını kaybetmiş ve milyonlarca insan sakat kalmıştır. **Avrupa, tarihinin en büyük nüfus hareketiyle karşı karşıya kalmıştır.**
- II. Dünya Savaşı sonrası **Emperyalist Devletler sömürgelerini kaybetmişlerdir.** Bu nedenle II.

Dünya savaşını kazanmasına rağmen **İngiltere savaşta zararlı çıkan devletlerden biri olmuştur.**

- Savaşta sonra Avrupa Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) kuruldu (1949’da ise Avrupa Konseyi kuruldu). **Cünkü bu savaş, sanayi kuruluşlarının yıkılmasına ve devletlerin ekonomilerinin bozulmasına yol açmıştır.**
- Savaşın getirdiği maddi zarar 2 trilyon doları aşmış, dünya ticareti durma noktasına gelmiş, tarım ve sanayi %70’lere kadar düşüş göstermiştir.
- **Atom bombasının gücü ilk kez bu savaşta sonucunda görülmüş,** ABD dünya siyasetinde söz sahibi olmuştur.
- Savaşta sonra ABD’nin başını çektiği grup aşırı akımların (**Nazizm, Faşizm** vb.) dünyaya verdiği zararları görerek demokratik yönetimleri yaygınlaştırmak istemişlerdir.
- Dünyadaki bu gelişmelerin de etkisi ile **Türkiye’de çok partili hayata geçilmiştir.**
- ABD-İngiltere-Rusya, Kırım’daki **“Yatla Konferansı” ile dünyayı nüfuz alanlarına bölerek denetim altına almaya çalıştılar.**
- ABD ve İngiltere’nin Rusya’yı serbest bırakması üzerine Rusya bütün Doğu Avrupa’yı işgal etmiş, işgal ettiği yerlerde rejimini yaymış, buraları sömürmüştür. Bu durum birçok ülkenin Komünizm baskısına uğramasına yol açmıştır. Bunun üzerine ABD uyanmış, böylece dünya devletleri iki bloğa ayrılmış, **Soğuk Savaş Dönemi başlamıştır.**
- Bu dönemde gizli istihbarat çalışmaları, teknoloji ve bilgi casusluğu gibi çalışmalar devletler

arasında önemli hale gelmiştir.